



3 Økonomisk resultat

Høyere frie inntekter, god avkastning på finansforvaltningen samt mindre forbruk i driften, er viktige faktorer til et positivt netto driftsresultat på kr 443 mill., tilsvarende 4,4 % av samlede driftsinntekter. Stramme økonomiske rammer og en god innsats fra tjenesteområdene har resultert i et mindre forbruk på kr 58 mill. på tjenesteområdene. Investeringene utgjorde kr 1,2 mrd. Egenfinansiering av investeringene utgjorde 63 % mens gjeldsgraden økte svakt til 62 %.

3.1 Økonomiske hovedtall

3.2 Analyser av investeringsregnskapet

3.3 Analyser av driftsregnskapet

3.4 Analyser av balanseregnskapet

3.5 Likviditet og soliditet

3.6 Finansforvaltning

3.7 KOSTRA – sammenligning av økonomiske nøkkeltall

3.1 Økonomiske hovedtall

Kapitlet omhandler i all hovedsak Stavanger kommune som bykasse. De kommunale foretakene er omtalt særskilt i kapittel 8.

Resultatene er bedre enn forventet

De økonomiske resultatene i 2017 er bedre enn tidligere forutsatt. Regnskapet for Stavanger kommune viser et netto driftsresultat på kr 443 mill., tilsvarende 4,4 % av samlede driftsinntekter. Dette er høyere enn det langsiktige målet som er på 3,0 % og flere årsaker bidrar til det gode driftsresultatet:

Høyere nasjonal skatteinngang enn de statlige styringssignalene tidligere på høsten, medførte lavere utjevningskrav for Stavanger. Frie inntekter ble dermed om lag kr 40 mill. høyere sammenlignet med høstprognosene. Resultat av finanstransaksjoner ble kr 29 mill. bedre enn forventet. I tillegg har tjenesteområdene gjort en betydelig jobb med å tilpasse seg den nye økonomiske hverdagen. Det er også mottatt vesentlig høyere inntekter fra staten som blant annet gjelder kommunereformen og integreringstilskudd. Tilskudd vedrørende kommunereformen er avsatt på bundne fond og vil bli brukt i 2018/2019.

Tjenesteområdene hadde kr 58 mill. (0,9 %) i mindreforbruk i forhold til et netto budsjett på kr 6,8 mrd. i 2017. Det har vært stor oppmerksomhet på økonomistyring. Siden 2015 er det gjennomført omstillinger i driften på kr 375 mill., herav kr 51 mill. i 2017. De aller fleste virksomhetene avlegger et resultat i balanse, eller med et mindreforbruk enn budsjettet. Dette gjelder blant annet skolene, alders- og sykehjem og bosetting av flyktninger. Det er mottatt høyere inntekter enn forutsatt fra den innførte piggdekkavgiften, merinntekter på kommunens svømmeanlegg samt lavere kostnader knyttet til energiforbruk.

Samlet gir dette et regnskapsmessig mindre forbruk i driften på kr 178 mill.

Justeringsavtaler

Stavanger kommune inngår justeringsavtaler med private utbyggere for å kunne oppnå momsrefusjon relatert til utbygging av kommunal infrastruktur som overdras vederlagsfritt til kommunen.

God kommunal regnskapsskikk (GKRS) ga i 2014 en ny anbefaling om regnskapsføring av slike avtaler med virkning fra regnskapsåret 2015.

Investeringsutgifter økes tilsvarende anleggsverdien som kommunen overtar, inntekter økes i henhold til nettoverdien av overtatt anlegg og kommunen anses i realiteten å låne midler fra utbygger, jf. bruk av lån i regnskapet.

Brutto investeringsutgifter ble kr 1,23 mrd. I dette inngår kr 221,8 mill. bokførte utgifter knyttet til justeringsavtaler. Korrigert for justeringsavtaler ble de faktiske brutto utgiftene kr 1 mrd. Det er om lag kr 236 mill. lavere enn justert budsjett. Mindreforbruket skyldes endret finansiell framdrift i gjennomføringen av flere investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt. Samlede investeringsinntekter i 2017 ble kr 596 mill. Dette inkluderer om lag kr 220 mill. i bokførte justeringsavtaler. Korrigert for dette utgjorde de faktiske investeringsinntektene kr 375,8 mill. som var kr 6 mill. høyere enn justert budsjett.

Videre i dette kapitlet følger først de overordnede tallstørrelsene og deretter mer detaljerte analyser på drifts-, investerings- og balanseregnskapet.

3.1.1 Finansielle målsettinger

Stavanger kommune har veletablerte langsiktige finansielle målsettinger for kommunens økonomiske disposisjoner. På kort sikt kan resultatoppnåelsen variere, mens de på lengre sikt må oppnås for å skape en robust og bærekraftig økonomi.

Netto driftsresultat ble på 4,4 % i 2017 og er godt over den langsiktige målsetningen på 3,0 %. Egenfinansieringsgraden ble 63 % og dette er også godt over kommunens langsiktige målsetning på 50 %. Gjeldsgraden økte svakt til 62 % og er like i overkant av kommunens langsiktige målsetning på 60 %.

Økonomiske mål	Mål	2017	2016	Gjennomsnitt siste 5 år
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	3,0 %	4,4 %	5,0 %	2,7 %
Investeringer, andel egenfinansiering	> 50 %	63 %	52 %	50 %
Gjeldsgrad, brutto lånegjeld (ekskl. startlån) i prosent av driftsinntektene	< 60 %	62 %	61 %	60 %

Tabell 3.1 Finansielle målsettinger

Analyser av historiske måltall viser at de overordnede styringsmålene henger sammen og er viktige å opprettholde for å skape en god økonomisk bærekraft i framtiden.

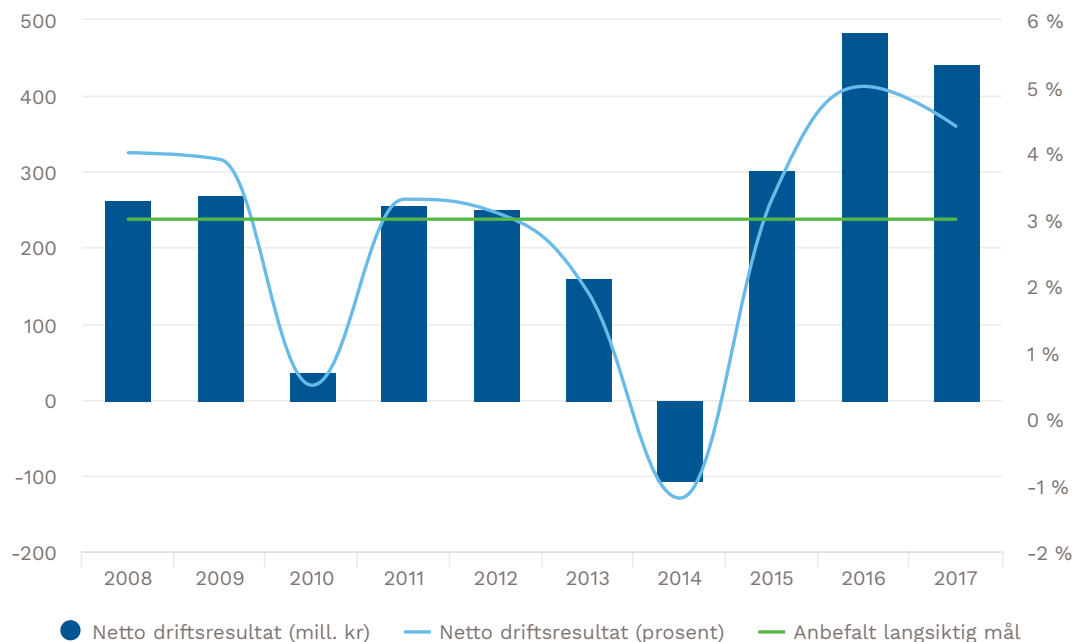
3.1.2 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er en av de viktigste indikatorene for økonomisk balanse. Netto driftsresultat framkommer når brutto driftsresultat (driftsinntekter minus driftsutgifter) reduseres for avdrag og netto renteutgifter, samt korrigeres for motpost avskrivninger. Netto driftsresultat viser overskuddet på årets drift før bruk av og avsetninger til fond, samt overføring til investeringer.

Netto driftsresultat i 2017 ble kr 443,2 mill. og utgjorde 4,4 % av kommunens driftsinntekter. Budsjettjustert netto driftsresultat var på 1,0 %. Hovedårsaken til et høyere resultat enn justert budsjett er høyere frie inntekter og bedre resultat på finanspostene, samt lavere driftskostnader (bl.a. mindreforbruk generelt).

Netto driftsresultat må også ses over tid. I løpet av de siste 5 år har Stavanger kommune en gjennomsnittlig sats 2,7 %, hvilket er lavere enn måltallet. De tre siste, gode årene veier ikke opp for utfordringene kommunen hadde med rask omstilling i 2013-2014. Utviklingen over tid vises i figur 3.1. Inntektsføring av momskompensasjon fra investeringer ble gradvis overført fra drifts- til investeringsregnskapet fra og med 2010 og med full effekt fra 2014.¹



Figur 3.1 Netto driftsresultat i kroner og prosent av driftsinntekter (ekskl. finansinntekter) for Stavanger kommune i årene 2008-2017

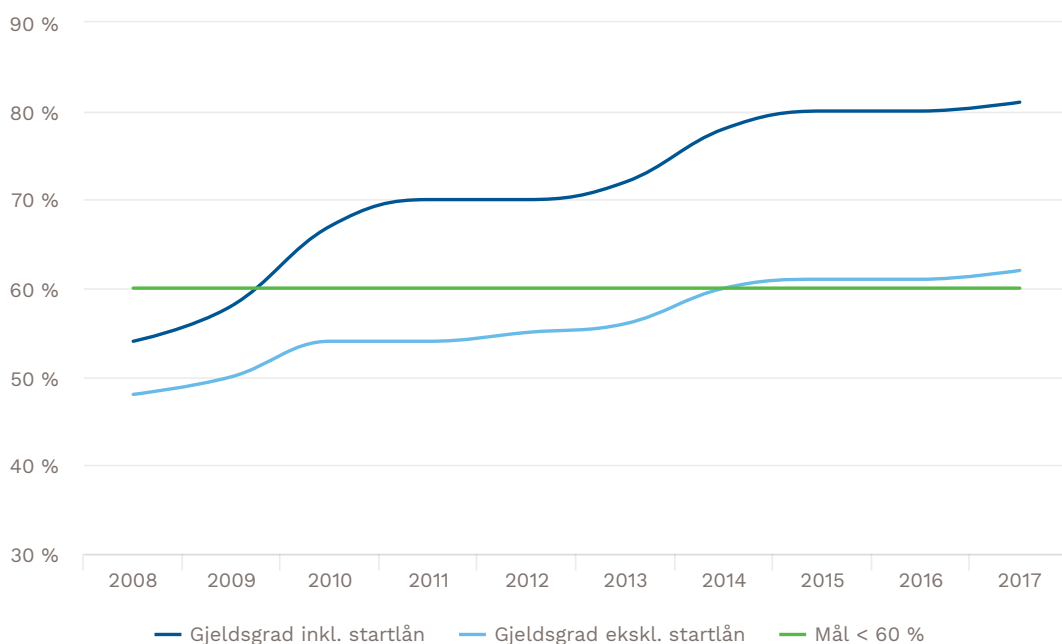
Netto driftsresultat for ASSS-kommunene var 4,3 % i 2017, mens gjennomsnitt alle kommuner var på 3,5 %.

3.1.3 Gjeldsgrad

Gjeldsgrad

Gjeldsgraden viser forholdet mellom brutto lånegjeld og driftsinntekter (ekskl. finansinntekter), og er et nøkkeltall som gir en indikasjon på kommunens økonomiske handlefrihet. Startlån er inkludert i brutto lånegjeld.

Stavanger kommune har som målsetting at gjeldsgraden eksklusiv startlån over tid ikke skal ligge høyere enn 60 %. Kommunen hadde per 31. desember 2017 en brutto lånegjeld på kr 8,1 mrd., hvorav startlån utgjorde kr 1,9 mrd. Dette ga en gjeldsgrad inklusiv startlån på 81 %, og en gjeldsgrad eksklusiv startlån på 62 %. Gjeldsgraden var følgelig også i 2017 rett i overkant av det langsiktige målet på 60 %.

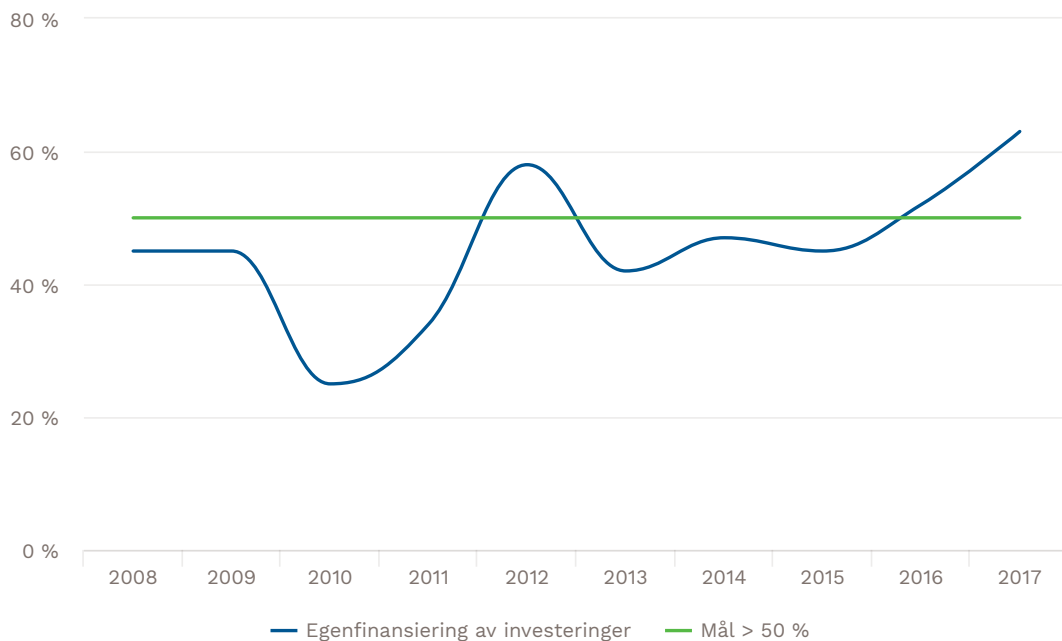


Figur 3.2 Gjeldsgrad

3.1.4 Egenfinansiering av investeringer

Kommunens langsiktige målsetting er at investeringene over tid skal være minst 50 % egenfinansiert. Egenfinansiering av investeringer i 2017 tilsvarer 63 % av brutto investeringsutgifter (ekskludert avdrag og utlån til startlån, Stavanger boligbygg KF og Stavanger utvikling KF, avsetninger og justeringsavtaler). I egenfinansiering av investeringer inngår blant annet inntekter knyttet til salg av eiendommer, momskompensasjon, diverse tilskudd fra staten samt overføringer fra drift.

Nivået på egenfinansieringsgraden varierer fra år til år, og er avhengig av størrelsen av hver av de nevnte egenfinansieringskildene. I 2017 har Stavanger kommune i mottatt betydelige øremerkede midler (kr 134 mill.) til blant annet rehabilitering og vedlikehold av eiendomsmassen som gjør at kommunen oppnår høyere egenfinansiering i et enkelt år. Figur 3.3 viser egenfinansieringsgrad av investeringer i perioden 2008-2017.



Figur 3.3 Egenfinansieringsandel av investeringer i perioden 2008-2017

3.1.5 Investeringsregnskapet

Brutto investeringsutgifter eksklusive finanstransaksjoner ble kr 1,2 mrd. i 2017. Korrigert for justeringsavtaler (kr 221,8 mill.) blir de faktiske brutto utgiftene knyttet til planlagte investeringsprosjekter i 2017 på kr 1 mrd. Det er om lag kr 236 mill. lavere enn justert budsjett. Årsaken til det er endret finansiell framdrift på flere store investeringsprosjekter. Investeringsinntekter ble i 2017 kr 596 mill. Korrigert for justeringsavtaler utgjorde de faktiske investeringsinntektene kr 375,8 mill. som kr 6 mill. høyere enn justert budsjett.

Endret finansiell framdrift i gjennomføring av flere investeringsprosjekter, samt lavere utbetalt startlån medførte at finansieringsbehov i 2017 ble kr 287 mill. lavere enn justert budsjett. Som følge av dette ble bruk av lån kr 346 mill. lavere. Udisponerte lånemidler fra 2017 er forventet brukt i løpet av 2017 for å finansiere utgifter som ble forskjøvet mellom regnskapsårene.

Hovedoversikt investeringer	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Avvik	Regnskap 2016
Sum investeringsinntekter	-596 219	-369 647	226 572	-443 334
Brutto investeringsutgifter	1 232 425	1 246 672	14 247	1 161 843
Finanstransaksjoner	601 875	647 980	46 105	568 342
Finansieringsbehov	1 238 081	1 525 005	286 924	1 286 851
Dekket slik				
Bruk av lån	709 850	1 055 881	346 031	884 932
Mottatte avdrag på utlån	206 662	151 554	-55 108	191 036

Hovedoversikt investeringer	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Avvik	Regnskap 2016
Overført fra driftsregnskapet	179 667	179 515	-152	205 874
Bruk av disposisjonsfond	1 500	1 500	0	0
Bruk av bundne driftsfond	1 013	0	-1 013	0
Bruk av ubundne investeringsfond	86 155	86 155	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	53 233	50 400	-2 833	5 008
Sum finansiering	1 238 081	1 525 005	286 924	1 286 851
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Tabell 3.2 Hovedoversikt investeringer

3.1.6 Driftsregnskapet

Driftsregnskapet for 2017 viser et regnskapsmessig resultat på kr 178,1 mill. Resultatet for 2016 var på kr 159,4 mill.

Driftsinntektene i 2017 ble høyere enn driftskostnadene og bidrar dermed til et brutto driftsresultat på kr 87,1 mill. Tilsvarende resultat for 2016 var på kr 334,5 mill.

Brutto driftsresultat

Brutto driftsresultat er differansen mellom brutto driftsinntekter og brutto driftsutgifter. Brutto driftsresultat korrigert for finanstransaksjoner gir netto driftsresultat.

Regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk

Når netto driftsresultat korrigeres for budsjetterte overføringer til investeringsregnskap, avsetning til og bruk av fond, samt bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk, får en et regnskapsmessig mer- eller mindreforbruk.

Netto driftsresultat ble positivt i 2017 med kr 443,2 mill. og er i underkant av tilsvarende resultat i 2016 på kr 484,3 mill. Resultatene framkommer i tabell 3.3.

Hovedoversikt drift	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Regnskap 2016
Sum driftsinntekter	-10 071 787	-9 666 275	-9 771 579
Sum driftsutgifter	9 984 722	9 805 911	9 437 042
Brutto driftsresultat	-87 065	139 636	-334 538
Resultat eksterne finanstransaksjoner	127 238	156 509	191 811
Motpost avskrivninger	-483 378	-393 177	-341 607
Netto driftsresultat	-443 205	-97 032	-484 334
Netto avsetninger, fond	85 390	-82 483	119 073
Overført til investeringsregnskapet	179 667	179 515	205 874
Årsresultat, regnskapsmessig mindreforbruk	-178 148	0	-159 387

Tabell 3.3 Sammendrag av hovedoversikt drift 2017. Alle tall i 1000 kr

3.1.7 Balanseregnskapet

Balanseregnskapet viser en samlet økning i eiendelene på kr 1 573 mill. i 2017. Anleggsmidlene økte med kr 1 278 mill. som følge av aktiverte investeringer og økte pensjonsmidler. Økningen i omløpsmidler på kr 294 mill. er hovedsakelig et resultat av økte bankinnskudd. Egenkapitalen økte med kr 949 mill., noe som er kr 326 mill. mer enn økningen i gjelden. Økte pensjonsforpliktelser utgjorde 52 % av samlet økning i langsiktig gjeld. Arbeidskapitalen er styrket med kr 375 mill. fra 2016 til 2017. Balanseregnskapet er nærmere omtalt i pkt. 3.4.

Balanseregnskapet (alle tall i mill. kr.)	Regnskap 2017	Andel 2017	Regnskap 2016	Andel 2016	Endring 2017-2016
Anleggsmidler	26 002	89,5 %	24 723	90,0 %	1 278
Omløpsmidler	3 052	10,5 %	2 758	10,0 %	294
Sum eiendeler	29 053	100,0 %	27 481	100,0 %	1 573
Egenkapital	9 385	32,3 %	8 435	30,7 %	949
Langsiktig gjeld	18 063	62,2 %	17 359	63,2 %	704
Kortsiktig gjeld	1 606	5,5 %	1 686	6,1 %	-80
Sum egenkapital og gjeld	29 053	100,0 %	27 481	100,0 %	1 573
Arbeidskapital	1 446		1 071		375

Tabell 3.4 Balanseregnskap. Alle tall mill. kr

3.2 Analyser av investeringsregnskapet

Investeringsregnskapet omfatter utgifter og inntekter til investeringer i bygg og anlegg, kjøp og salg av aksjer/andeler, renter og avdrag, videre utlån og utlån av egne midler. I investeringsregnskapet føres i tillegg avsetninger og bruk av fond til investeringsformål.

Hovedoversikt investeringer	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Avvik	Regnskap 2016
Sum investeringsinntekter	-596 219	-369 647	226 572	-443 334
Brutto investeringsutgifter	1 232 425	1 246 672	14 247	1 161 843
Finanstransaksjoner	601 875	647 980	46 105	568 342
Finansieringsbehov	1 238 081	1 525 005	286 924	1 286 851
Dekket slik				
Bruk av lån	709 850	1 055 881	346 031	884 932
Mottatte avdrag på utlån	206 662	151 554	-55 108	191 036
Overført fra driftsregnskapet	179 667	179 515	-152	205 874
Bruk av disposisjonsfond	1 500	1 500	0	0
Bruk av bundne driftsfond	1 013	0	-1 013	0
Bruk av ubundne investeringsfond	86 155	86 155	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	53 233	50 400	-2 833	5 008
Sum finansiering	1 238 081	1 525 005	286 924	1 286 851
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Tabell 3.5 Hovedoversikt investeringer

Investeringsinntektene består av inntekter fra salg av bebygd og ubebygd eiendom, overføringer fra andre, statlige overføringer, andre salgsinntekter, refusjoner og overføringer knyttet til justeringsavtaler. Samlede investeringsinntekter i 2017 ble kr 596 mill. Dette inkluderer om lag kr 220 mill. i bokførte justeringsavtaler. Korrigert for dette utgjorde de faktiske investeringsinntektene kr 375,8 mill. som var kr 6 mill. høyere enn justert budsjett. Brutto investeringsutgifter ble kr 1,23 mrd. I dette inngår kr 221,8 mill. bokførte utgifter knyttet til justeringsavtaler. Korrigert for justeringsavtaler ble de faktiske brutto utgiftene kr 1 mrd. Det er om lag kr 236 mill. lavere enn justert budsjett. Mindre forbruket skyldes endret framdrift i gjennomføringen av flere investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt.

Samlede finanstransaksjoner utgjør kr 601,8 mill. og er kr 46 mill. lavere enn justert budsjett. De største utgiftene som inngår i finanstransaksjoner er utlån og avdrag knyttet til startlån samt avsetninger til investeringsfond. Mottatt avdrag på startlån var kr 152 mill., og er om lag kr 46 mill. over budsjettet. Det ble satt av kr 63 mill. på bundne investeringsfond. Midlene er knyttet til statlige tilskudd og er øremerket til konkrete prosjekter med forventet aktivitet i 2018. I tillegg ble det avsatt kr 65,5 mill. på ubundne investeringsfond jf. [2. tertialsak 2017](http://rapportal.stavanger.kommune.no/helhetlig-rapportering/august-2017/7-investering/) som følge av kjente tidsforskyvninger i noen av flerårige byggeprosjekter.

Finansieringsbehov for investeringene utgjør kr 1,23 mill., som er kr 287 mill. lavere enn budsjettet. Netto investeringsutgifter ble i 2017 finansiert som følge: bruk av lån inkludert utlån (kr 709,8 mill.), mottatt avdrag på utlån (kr 206,6 mill.), overføring fra drift (kr 179,6 mill.) og bruk fond (kr 141,9 mill.)

Bruk av lån ble kr 346 mill. lavere enn budsjettet. Dette har i hovedsak sammenheng med endret fremdrift av investeringsprosjekter enn tidligere forutsatt, lavere utbetalt utlån samt høyere mottatt avdrag relatert til utlån enn budsjettet.

3.2.1 Investeringsinntekter

Investeringsinntektene består av inntekter fra salg av bebygd og ubebygd eiendom, overføringer fra andre, statlige overføringer, andre salgsinntekter og refusjoner. Samlede investeringsinntekter korrigert for justeringsavtaler ble i 2017 kr 375,8 mill., som er kr 6 mill. høyere enn justert budsjett.

I [tertialrapportene](http://rapportal.stavanger.kommune.no/helhetlig-rapportering/august-2017/7-investering/) i 2017 ble budsjetterte salgsinntekter nedjustert fra kr 135 mill. til kr 95 mill., dvs. en reduksjon på kr 40 mill. på grunn av forventet salgstidspunkt for enkelte eiendommer. Regnskapsførte salgsinntekter fra arealer og bygninger ved utgangen av året ble kr 93,4 mill. I salgsinntekter for 2017 inngår inntekter fra salg av blant annet Norges Bank-bygget (kr 80 mill.), salg av eiendom til Kalhammeren boligutvikling AS, Gamle Forusvei, deler av Felt B1, felles uteområdet F2 og snipper.

Mottatt kompensasjon for merverdiavgift ble kr 158 mill. og var kr 4,6 mill. over justert budsjett.

Statlige overføringer, overføringer med krav til motytelse og andre overføringer ble totalt kr 122,7 mill. I overføringene inngår blant annet kr 10 mill. spillemidler til ferdigstilte investeringsprosjekter innen idrett samt kr 96 mill. (andel av tilskudd ble bokført i investeringsregnskap) i statlige vedlikeholdsmidler.

Stortinget vedtok 17. desember 2016 ved behandlingen av statsbudsjett 2017 et øremerket tilskudd til kommuner på Sørlandet og Vestlandet på 650 mill. kroner til vedlikehold og rehabilitering av veier, bygg og anlegg som er eid av kommunen. Stavanger kommune sin andel utgjorde totalt kr 134 mill. Midlene er disponert i henhold til [bystyresak 50/17](http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/399939?agendatemid=208083) i drift og investering. I tillegg har Stavanger mottatt kr 77 mill. i 2016 i forbindelse med tiltaksmidler fra Staten. Samlede tiltaksmidler fra Staten utgjør dermed kr 211 mill. for årene 2016 og 2017. Tabell 3.6 viser vedtatte bevilgninger samt forbruk per 31. desember 2017 tilknyttet prosjekter som er finansiert med tiltaksmidlene. Kr 6,2 mill. av midlene ble overført til Stavanger bolig KF til bruk på rehabilitering av boliger. Det ble per 31.12.2017 disponert kr 87,1 mill. av den totale summen. Noen av prosjektene ble imidlertid ikke sluttført ved utgangen av 2017 og vil i henhold til inngåtte kontrakter og aktivitetsplaner ferdigstilles i løpet av 2018. Resterende midler på kr 46,8 mill. er avsatt på bundne fond og er øremerket til finansiering av disse prosjektene.

Prosjekt	Bevilgning 2017	Regnskap 2017
Kannik skole, ballbinge	1 400	472
Langøy kai, nordøst	6 000	59
Peisaren Vassøy	3 000	36

Prosjekt	Bevilgning 2017	Regnskap 2017
Klubben Kai Jåttåvågen	6 500	1 053
Husbøstykke barnehage	1 000	468
Stokka barnehage	1 100	1 237
Mariamarka barnehage	1 164	23
Vannassen barnehage	1 300	547
Asfaltering	10 000	12 573
Kongsgata, prosjektering og rehabilitering	2 500	246
Parseller Våland kolonihage	200	1 010
Rehabilitering Flørli	478	478
Dreneringstiltak skole	1 500	1 874
Dreneringstiltak barnehage	1 500	1 042
Rehabilitering av eiendomsmassen	30 050	21 664
Rehabilitering av badrom ved 4 sykehjem	40 000	29 431
Delfinansiering av Nye Tou trinn 2	20 000	8 670
Stavanger bolig KF	6 250	6 250
Totalt	133 942	87 134

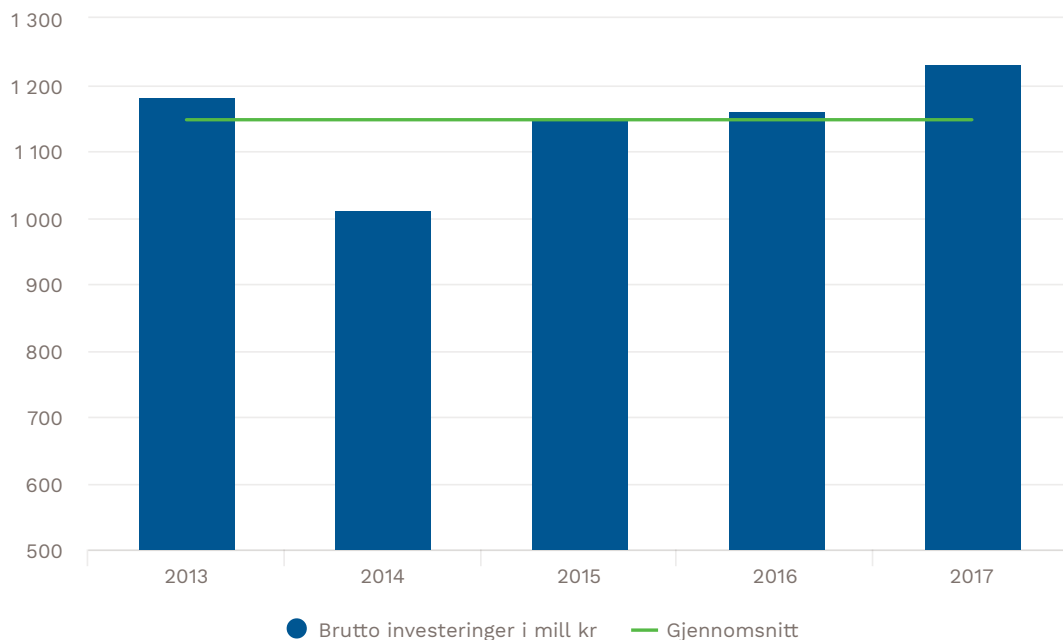
Tabell 3.6 Vedtatte bevilgninger ulike prosjekt finansiert med tiltaksmidler, drift og investering. Tall i 1 000 kr.

3.2.2 Investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter eksklusive finanstransaksjoner og justeringsavtaler ble kr 1 mrd. i 2017. Det er kr 236 mill. lavere enn justert budsjett. Investeringsprosjekter pågår ofte over mer enn ett kalenderår, slik at budsjett – og regnskapstall må ses samlet over en periode på 2-3 år, idet avvikene mellom budsjett og regnskap hovedsakelig skyldes tidsforskyvninger, dvs. endret finansiell framdrift. Forsinkelser/tidsforskyvninger kan ha ulike årsaker, for eksempel uforutsette forhold i forbindelse med grunnverv, endrede vedtak knyttet til reguleringsplaner, omfattende kontraktsforhandlinger, endret finansieringstidspunkt enn tidligere forutsatt etc.

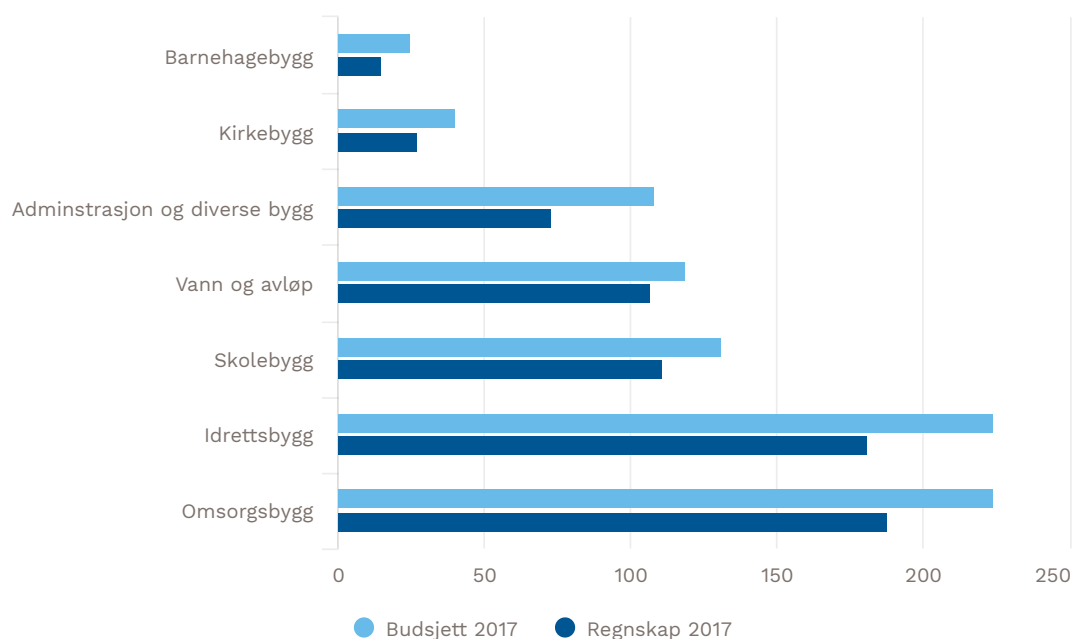
Byggeprosjekter som hadde størst mindreforbruk i forhold til justert årsbudsjett i 2017, var Olav Kyrres gate 19 (kr 43 mill.), Lervig sykehjem (13 mill.), Bekkefarete kirke (kr 12 mill.), Oddahagen (kr 11,3 mill.), Nye Tou trinn 2 (kr 11,3 mill.), Rehabilitering av bad ved sykehjemmene (kr 10,5 mill.) Byggeprosjektet som hadde størst merforbruk i forhold til årsbudsjett var Hetlandshallen (kr – 5,7 mill.) og barneboligen i Bjørn Farmannsgate (kr – 4,3 mill.). Det gjøres oppmerksom på at oppnevnte mer/mindreforbruk i 2017 skyldes kun tidsforskyvninger, og er et avvik i forhold til prosjektenes årsbudsjett. Det innebærer ikke at investeringsprosjektene koster mer eller mindre enn planlagt, men det forklarer avviket mellom regnskapsførte brutto investeringsutgifter og brutto investeringsbudsjett.

Bykassens brutto investeringsnivå ekskludert finanstransaksjoner de siste 5 årene framgår av figur 3.4. Gjennomsnittlig årlig investeringsnivå de siste 5 årene har vært på kr 1,14 mrd. Investeringsnivået i 2017 ble høyere enn gjennomsnittet for de siste 5 årene.



Figur 3.4 Brutto investeringer ekskludert finanstransaksjoner 2013-2017. Beløp i hele mill. kr.

De samlede investeringene i ulike formålsbygg og anlegg fordeler seg som spesifisert i figur 3.5. Det presiseres at avvikene mellom regnskap og årets budsjett hovedsakelig gjelder finansiell framdrift.



Figur 3.5 Investeringsutgifter fordelt etter hovedformål. Beløp i hele mill. kr

Investeringsutgifter knyttet til sykehjem/bofellesskap og kommunale boliger utgjorde om lag kr 188 mill. Her inngår blant annet prosjektene rehabilitering av bad på 4 sykehjem (kr 30 mill.), barnebolig i Bjørn Farmanns gate (kr 27 mill.) og Lervig sykehjem (kr 106 mill.)

Investeringene i skolebygg i 2017 utgjorde om lag kr 111 mill. De største investeringsprosjektet som inngår i skolebygg i 2017 er Skeie skole modulbygg (kr 16 mill.), Hundvåg skole, utbygging (kr 12 mill.), Lunde skole (kr 12 mill.), Kannik skole (kr 10 mill.)

Investeringer i idrettsbygg i 2017 ble kr 181 mill. De største enkeltprosjektene som inngår i denne kategorien er Nye Gamlingen (kr 41 mill.), Hetlandshallen (kr 40 mill.), Stavanger svømmehall (kr 26 mill.), Stavanger idrettshall (kr 13 mill.), Garderobe Midjord (kr 12 mill.)

Det største investeringsprosjektet knyttet til administrasjonslokaler og diverse bygg er Tou scene byggetrinn 2 (kr 40 mill.) og energiltak på kommunale bygg (kr 40 mill.)

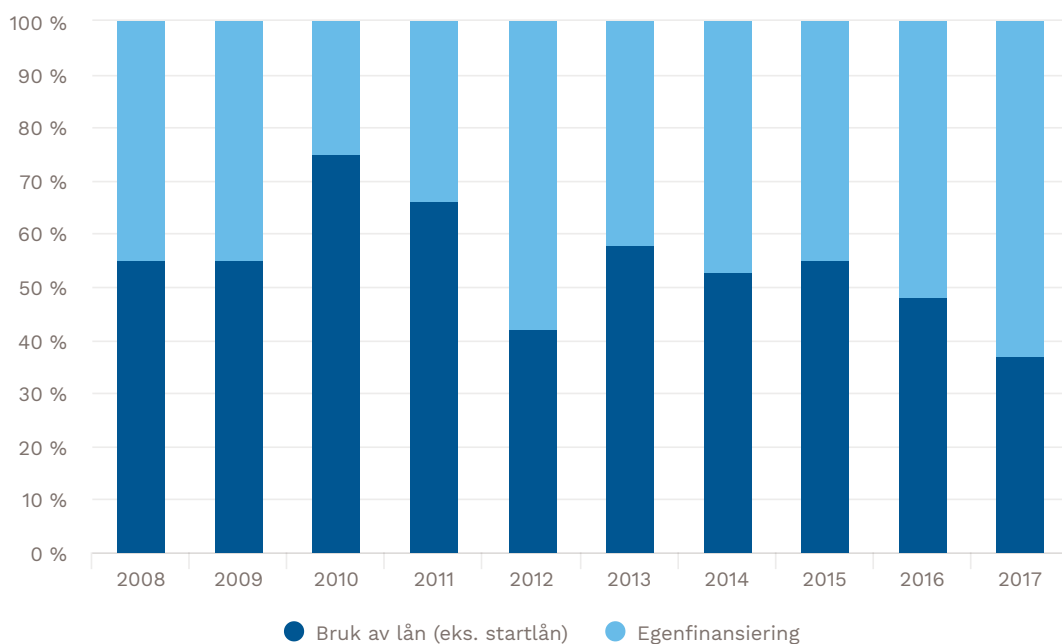
De største prosjektene knyttet til kirkelig formål i 2017 er restaurering av Domkirken (kr 19 mill.) og rehabilitering av Bekkefarete kirke (kr 8 mill.).

Regnskapsskjema 2B gir en detaljert oversikt over investeringsprosjekter i 2017 og forbruket per prosjekt.

3.2.3 Finansiering av investeringer

Kommunens investeringsutgifter finansieres med låneopptak og egne inntekter. Om lag 37 % av brutto av bykassens brutto investeringsutgifter ble finansiert med bruk av lån mens 63 % ble finansiert med diverse inntekter. De største egenfinansieringskildene var relatert til mottatt momskompensasjon (kr 158 mill.), overføring fra drift (kr 179,7 mill.), salg av eiendommer (kr 93,5 mill.), avdrag fra Lyse (kr 43,6 mill.) samt diverse statlige tilskudd (kr 122 mill.).

Figur 3.8 viser utviklingen i finansieringen av brutto investeringsutgifter (ekskludert utlån) med låneopptak og egenfinansiering de siste 10 årene.



Figur 3.6 Forholdet mellom egenfinansiering og låneopptak 2008-2017

3.3 Analyser av driftsregnskapet

Kravet til økonomistyring for virksomhetene er i gjeldende budsjettreglement at de skal styre innenfor den til enhver tid gjeldende netto driftsramme. Dette innebærer at det kan framkomme mer- og mindreforbruk på utgiftsarter samtidig som det da kan framkomme mer- og mindreinntekter på inntektsarter, mens totalresultatet er innenfor virksomhetens netto driftsrammer. Dette påvirker oversiktene som følger videre i dette kapitlet med hensyn til avvik på de elementene i oversiktene.

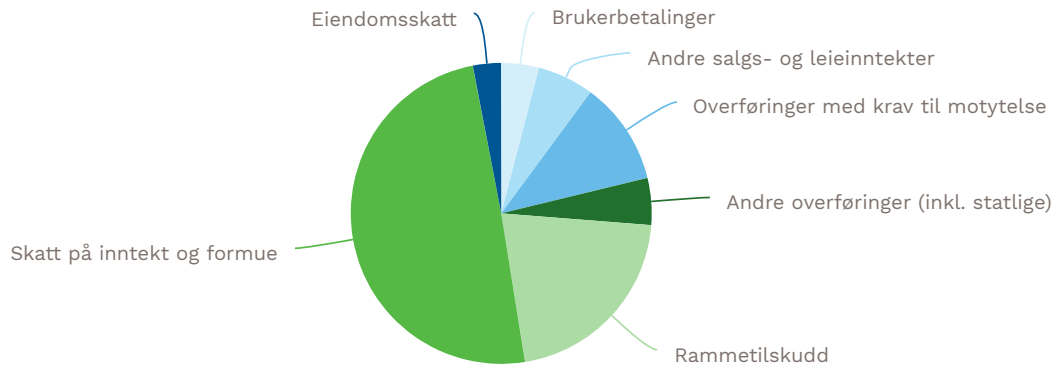
I det følgende presenteres driftsregnskapet for 2017 i form av utdrag fra hovedoversiktene og tilhørende analyser. Vesentlige avvik mellom regnskapet og budsjettet er kommentert.

Avvik som relateres til virksomhetene omtales i tjenestekapitlene i årsrapportens kapittel 5-7.

3.3.1 Driftsinntekter

Kommunens samlede driftsinntekter eksklusive finansinntekter i 2017 ble kr 10 072 mill. Dette er en økning på kr 300 mill. tilsvarende 3,1 % fra 2016. Sett mot justert budsjett 2017 viser regnskapet merinntekter på kr 406 mill. I 2017 er kr 126,5 mill. av driftsinntektene overført til 2018 i form av øremerkede og bundne midler som ikke fullt ut er benyttet i 2017 (tilsvarende i 2016 var kr 94,5 mill.).

Figur 3.7 viser de ulike kildene til inntekter og deres andel av driftsinntektene. Inntekts- og formuesskatt er den største inntektskilden og utgjør om lag 49 % av de totale driftsinntektene i 2017 (52 % i 2016).



Figur 3.7 Forholdet mellom de ulike artene av driftsinntekter for Stavanger kommune 2017

I tabell 3.7 er bykassens hovedinntektskilder satt opp.

Driftsinntekter	Regnskap 2017	Justert budsje.	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2016
Brukerbetalinger	-441 955	-453 937	-11 982	97.4	-440 354
Andre salg- og leieinntekter	-624 518	-578 281	46 237	108.0	-725 825
Overføringer med krav til motytelse	-1 104 872	-867 714	237 158	127.3	-1 076 276
Rammetilskudd	-2 145 544	-2 076 200	69 344	103.3	-1 844 101
Andre statlige overføringer	-448 556	-367 415	81 141	122.1	-264 432
Andre overføringer	-99 125	-85 728	13 397	115.6	-49 263
Skatt på inntekt og formue	-4 887 727	-4 917 000	-29 273	99.4	-5 058 582
Eiendomsskatt	-319 490	-320 000	-510	99.8	-312 746
Sum driftsinntekter	-10 071 787	-9 666 275	405 512	104.2	-9 771 579

Tabell 3.7 Driftsinntekter 2017. Alle tall i 1000 kr

- **Brukerbetalingene** viser kr 12 mill. lavere enn justert budsjett. Dette skyldes at brukerbetalingen tilknyttet langtids plass i sykehjem var for høyt budsjettert. Sammenlignet med regnskap 2016 viser brukerbetingene stabilitet.
- **Andre salg- og leieinntekter** er kr 46 mill. mer enn budsjettert, og er stort sett relatert til merinntekter knyttet til vann og avløpsgebyrer. Dette er selvkostområder, så tilsvarende merutgift vil være å finne på utgiftssiden. Reduksjonen fra 2016 skyldes primært husleieinntekter som nå føres i kommunalt foretak og ikke i bykassen.
- **Overføringer med krav til motytelse** viser kr 237 mill. mer enn budsjettert. Årsaken til dette er høyere refusjonsinntekter knyttet til sykefravær samt høyere momsinntekter enn budsjettert. Begge disse forholdene

har en tilsvarende utgiftsside. Dette er et relativt stabilt nivå sammenlignet med 2016.

- **Andre statlige overføringer og andre overføringer** viser kr 94 mill. høyere enn budsjettet. Dette skyldes i all hovedsak inntekter knyttet til Nye Stavanger og høyere integreringstilskudd enn budsjettet.
- **Eiendomsska.** er brutto eiendomsskatt, kr 319,5 mill. Fratrasket eiendommer med fritak utgjorde netto eiendomsskatt i 2017 kr 263,4 mill. og kr 0,6 mill. lavere enn justert budsjett. Økningen fra 2016 skyldes 2,2 % kontormessig justering av takstene i henhold til budsjettvedtaket.
- **Frie inntekter** Kommunens frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. Inntektene kan disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene til kommunene og til fylkeskommunene. Nærmere utdypning av tallene følger nedenfor.

Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)	Regnskap 2017	Opprinnelig vedtatt budsjett 2017	Justert budsjett 2017	Avvik justert budsjett - regnskap	Endring 2016-2017
Skatt på inntekt og formue	-4 887 727	-4 980 000	-4 917 000	-29 273	-3,4 %
Rammetilskudd inkl inntektsutjevn.					
Rammetilskudd	-2 757 403	-2 754 000	-2 757 400	3	
Inntektsutjevning	612 209	730 000	681 200	68 991	
Prosjektskjønn	-1 100	0	-1 100	0	
Ekstra skjønnsmidler (enslige mindreårige flyktninger)	-350	0	0	350	
Sum rammetilskudd	-2 146 644	-2 024 000	-2 077 300	69 344	16,4 %
Sum frie inntekter	-7 034 371	-7 004 000	-6 994 300	40 071	1,9 %

Tabell 3.8 Sum frie inntekter 2017. Alle tall i 1000 kr

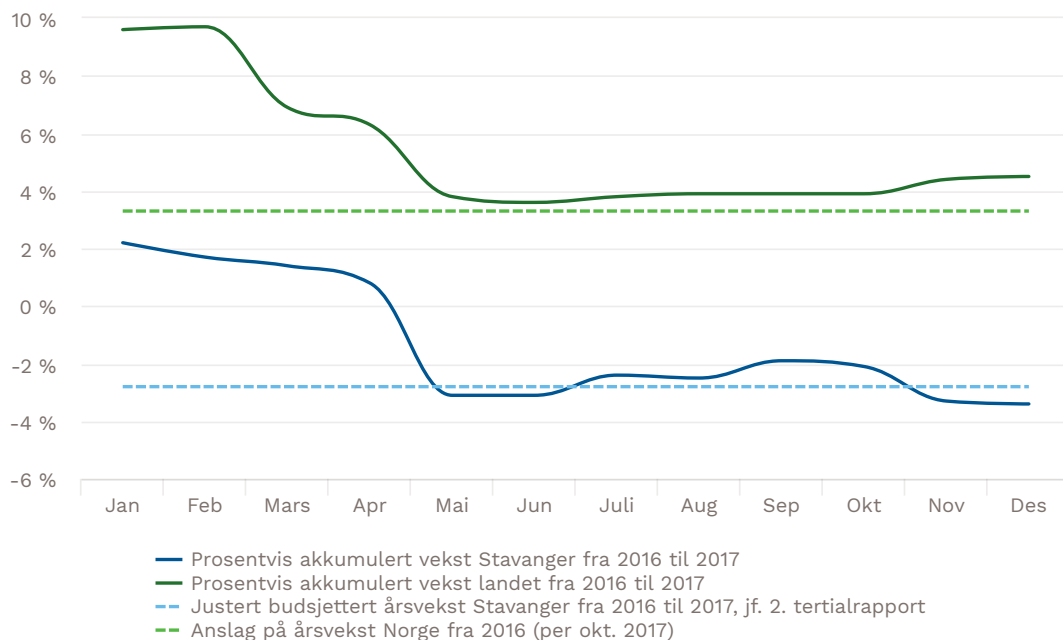
Frie inntekter i Stavanger kommune ble kr 7 034 mill. i 2017 og dermed kr 40,1 mill. høyere enn justert budsjett.

Samlet skatteinngang til Stavanger kommune i 2017 ble kr 4 887,7 mill. Dette er en reduksjon på kr 170,9 mill. (-3,4 %) sammenlignet med 2016. Reduksjonen henger i stor grad sammen med den unike merskatteveksten i 2016 som ikke ble videreført i 2017 i henhold til varsling ved inngangen av fjoråret. Skatteinngangen er kr 29,3 mill. lavere enn justert budsjett 2017. Budsjetterte skatteinntekter ble nedjustert med kr 63 mill. i 2017.

Alle skattearter bidro til reduksjon i skatteinntektene i Stavanger kommune. Veksten i forskuddstrekket ble -0,5 % sammenlignet med 4,9 % vekst i for landet. Fallet i lokal arbeidsledighet bidro positivt i den løpende innbetalingen av forskuddstrekket utover i 2017, samtidig som endelige ligningsoppgjør for 2016 innebar nedjustering av inntektsnivået. Forskuddsskatten ble kr 95 mill. lavere enn toppårene 2015 og 2016, hovedsakelig grunnet tilpasningen fra personlige skatteyttere til skattereformen i 2016 ved å ta ut store utbytter i 2015 og 2016. Også restanseinngangen normaliserte seg fra det høye nivået i 2016 og endte med kr 56 mill. i lavere inngang.

Skatteinngangen for kommunene i Norge ble på kr 156,6 mrd., tilsvarende en skattevekst på 4,5 %. Anslaget for skattevekst for kommunene i 2017 ble først nedjustert i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett fra 1,5 % til 1,0 %. Deretter ble anslaget økt til 3,3 % i forbindelse med forslag til statsbudsjett 2018.

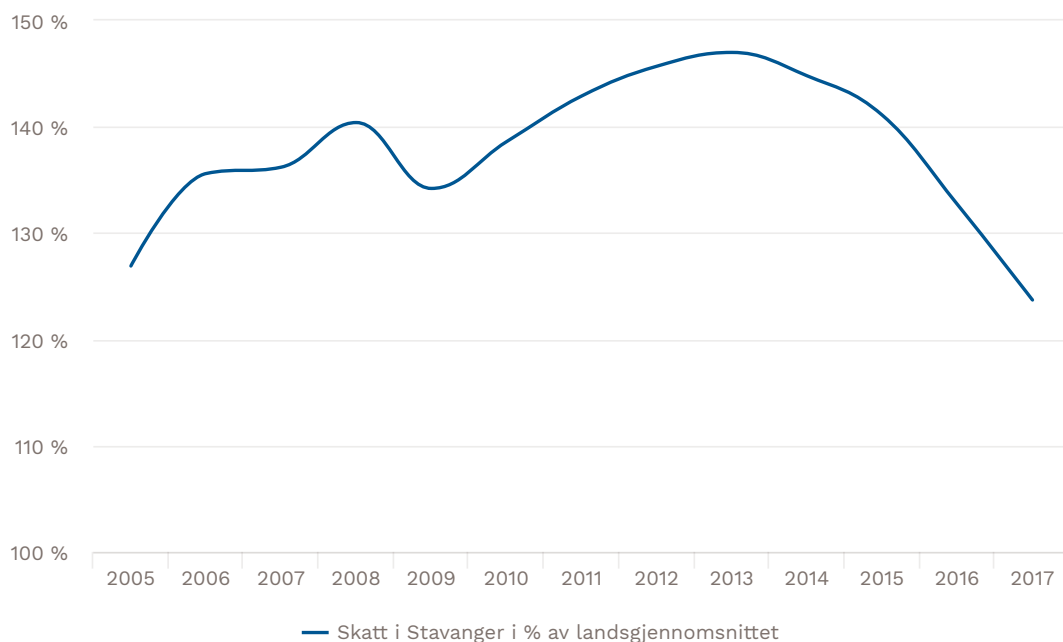
Figur 3.8 viser akkumulert skattevekst per måned i 2017 for Stavanger kommune og for kommunene samlet.



Figur 3.8 Akkumulert skattevekst per måned i 2017

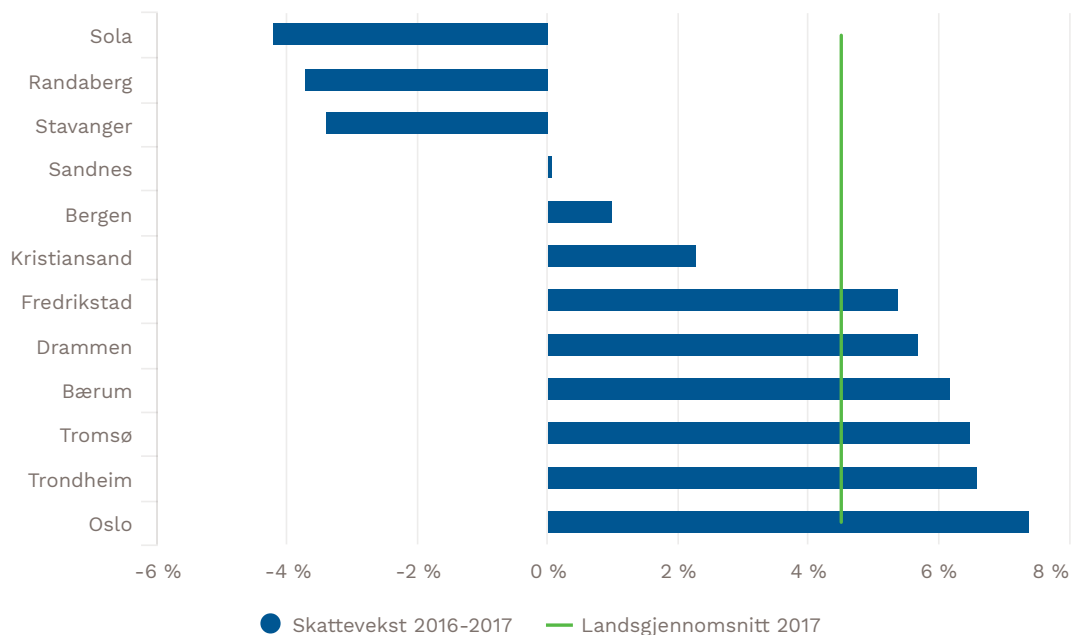
Økningen i nasjonal skatteinngang medfører en lavere skatteutjevning for Stavanger kommune sammenlignet med tidligere år og budsjettet ble justert i henhold til prognosene per andre tertial 2017. Endelig nivå på skatteinngangen medførte et lavere krav om inntektsutjevning fra 2016 til 2017 på kr 185 mill., slik at nivået havnet på kr 612,2 mill. for Stavanger kommune. Dette innebærer at trekket ble kr 69,0 mill. lavere enn justert budsjett.

Stavanger kommune hadde skatteinntekter på kr 36 825 per innbygger i 2017, en reduksjon på 3,4 % fra 2016. På landsbasis økte skatteinntektene per innbygger med 3,6 % til kr 29 779 per innbygger. Dette ga Stavanger kommune skatteinntekter på 123,7 % av landsgjennomsnittet og innebærer en nedgang fra nivået på 132,7 % i 2016. Nivået er det laveste på 13 år. Figur 3.12 viser skatt i prosent av landsgjennomsnittet over tid.



Figur 3.9 Skatteinntekt per innbygger i Stavanger i prosent av landsgjennomsnittet. Utvikling over tid

Figur 3.10 viser skattevekst i ASSS-kommunene og nabokommunene. Skatteveksten i Stavanger ble på -3,4 %, mens Sola kommune havnet på -4,2 % og Sandnes kommune oppnådde 0 % skattevekst. Øvrige åtte ASSS-kommuner hadde vekstrater i intervallet 1,0 % til 7,4 %. Snittet for ASSS-kommunene ble 4,8 % sammenlignet med 4,5 % for landet.

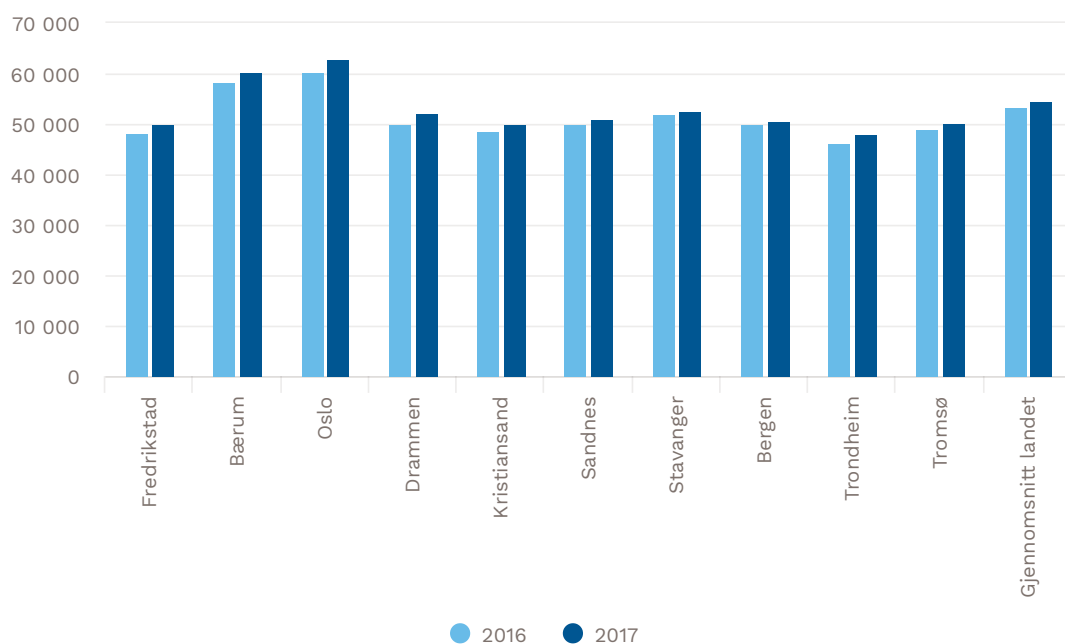


Figur 3.10 Skattevekst ASSS-kommuner, nabokommuner og landsgjennomsnittet 2017

Med betydelig lavere skattevekst for Stavanger kommune de siste årene sammenlignet med landet og de andre storbyene, har Stavanger kommune havnet nedover på listen over skatteinntekt per innbygger i kommunen. Stavanger falt fra niende plass i 2013 til attende plass i 2017.

Av storbyene ligger Bærum kommune høyest som nummer seks på listen over de meste skattesterke kommunene i 2017 (med et snitt på 167,4 %) og Oslo kommune er på ellefte plass med 138,0 %. Øverst er de fire kraftkommunene Bykle, Modalen, Eidfjord og Sirdal, samt kommunen Frøya med sin laksenæring.

Figur 3.11 viser frie inntekter (skatt og rammetilskudd) per innbygger i 2016 og foreløpige regnskapstall for 2017 i ASSS-kommunene og gjennomsnitt for landet. I inntektssystemet blir skatteinntektene utjevnet. I tillegg foregår en tildeling av øvrige elementer i rammetilskuddet etter nærmere bestemte kriterier. Samlet medfører dette at snittet i Stavanger kommune er tredje størst av ASSS-kommunene samtidig som avstanden opp til landsgjennomsnittet har økt noe. Oslo ligger høyest av ASSS-kommunene og utgjør en vesentlig andel inn i landsgjennomsnittet.



Figur 3.11 Frie inntekter per innbygger i ASSS-kommunene 2016-2017

3.3.2 Driftsutgifter

Regnskapsresultatet på driftsutgiftene samlet viser et merforbruk i forhold til budsjett på kr 223,8 mill. og en vekst på 5,8 % fra 2016. Dette resultatet må sees i sammenheng med totale driftsinntekter. Da resultatet til tjenesteområdene viser et positivt resultat tyder det på at hver virksomhet forholder seg til netto driftsramme hvor både utgifter og inntekter er en del av totalbildet.

Linje	Driftsutgifter	Regnskap 2017	Justert budsjett	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2016
1	Lønnsutgifter	4 364 878	4 293 419	-71 459	101,7	4 148 777
2	Sosiale utgifter	1 150 710	1 188 603	37 893	96,8	1 102 250
3	Kjøp av varer og tjenester som inngår i tj.produksjon	1 183 810	1 128 113	-55 697	104,9	1 111 746
4	Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	2 006 405	1 926 164	-80 241	104,2	1 906 549
5	Overføringer	912 268	948 100	35 832	96,2	933 448
6	Avskrivninger	483 376	393 177	-90 199	122,9	341 607
	Sum driftsutgifter	10 101 447	9 877 576	-223 871	102,3	9 544 377

Tabell 3.9 Driftsutgifter. Alle tall i 1 000 kroner

- **Lønn og sosiale utgifter (linje 1 og 2)** viser et merforbruk på kr 33,5 mill. i forhold til budsjett 2017 og har økt med 5 % sammenlignet med 2016 og skyldes hovedsakelig lønnsoppgjør. Budsjettavviket må ses i sammenheng med refusjoner fra trygdeforvaltningen (sykepenger og svangerskap) og når disse inntektene er inkludert viser regnskapet at lønn og sosiale utgifter har et mindreforbruk. Det presiseres at det er store forskjeller mellom de ulike tjenestene i kommunen.
- **Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon (linje 3)** viser et merforbruk på til sammen kr 55,7 mill. i 2017 og en økning på 6,5 % fra 2016. Merforbruket i forhold til budsjett 2017 skyldes at virksomhetene i stor grad ser linjene innenfor sitt budsjettområde under ett. Refusjonsinntekter knyttet til sykefravær blir blant annet benyttet til å leie inn vikarer fra eksterne leverandører som blir bokført som tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon.
- **Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon (linje 4)** viser et merforbruk i forhold til budsjett 2017 på kr 80 mill., og en økning på 5,2 % fra 2016. Dette skyldes i all hovedsak at innføring av fritt brukervalg har ført til en økning i kjøp av tjenester fra eksterne leverandører ved helse og sosialkontorene. Det har også vært en økning i kjøp av tjenester fra kommunale foretak.
- **Overføringer (linje 5)** viser et mindreforbruk på kr 35,8 mill. i forhold til budsjett 2017 og en vekst på 2,3 % fra 2016. Dette må sees i sammenheng med merforbruket på linje 1, 2 og 4, da det overføring av mindreforbruk fra 2016 er en budsjettstyrking på av overføringer, mens bruken av dette vil finne sted på en av de andre linjene.

3.3.3 Pensjonsutgifter

Avviket mellom pensjonspremien og beregnede pensjonskostnader føres som premieavvik.

Dersom pensjonspremien er høyere enn pensjonskostnader, betyr dette et positivt premieavvik som inntektsføres i det aktuelle regnskapsåret og utgiftsføres deretter med like store årlige beløp over 7 år. Negativt premieavvik framkommer når premien er lavere enn pensjonskostnadene.

Negativt premieavvik utgiftsføres i det aktuelle regnskapsåret og inntektsføres deretter over 7 år. Hensikten med ordningen er å sikre jevnere belastning av pensjonsutgifter i regnskapene. På kort sikt er det beregnet pensjonskostnad som får resultateneffekt, mens det på lang sikt er pensjonspremien som får resultateneffekt.

Regelverket er de senere årene endret i forhold til antall år et premieavvik kan tilbakeføres på. Premieavvik som har oppstått før 2011 amortiseres over 15 år. Premieavvik opparbeidet fra og med 2014 tilbakeføres over 7 år mens avvik i årene mellom skal føres over 10 år. Føringsprinsippene ble innført med effekt fra 2002.

Pensjonsberegningene for 2017 ble foretatt før 2016-regnskapet ble avlagt for pensjonsselskapene. Endringer i enkelte beregningsforutsetninger medførte betydelige svingninger i prognosene fra kommunens pensjonsleverandører. Lavere lønnsvekst har gitt betydelig lavere reguleringspremie enn opprinnelig forutsatt og lavere framtidige forpliktelser enn tidligere beregnet.

Resultatet er en netto besparelse i kommunens regnskap sammenlignet med sentralt budsjett i størrelsesorden kr 11 mill. (inkludert arbeidsgiveravgift).

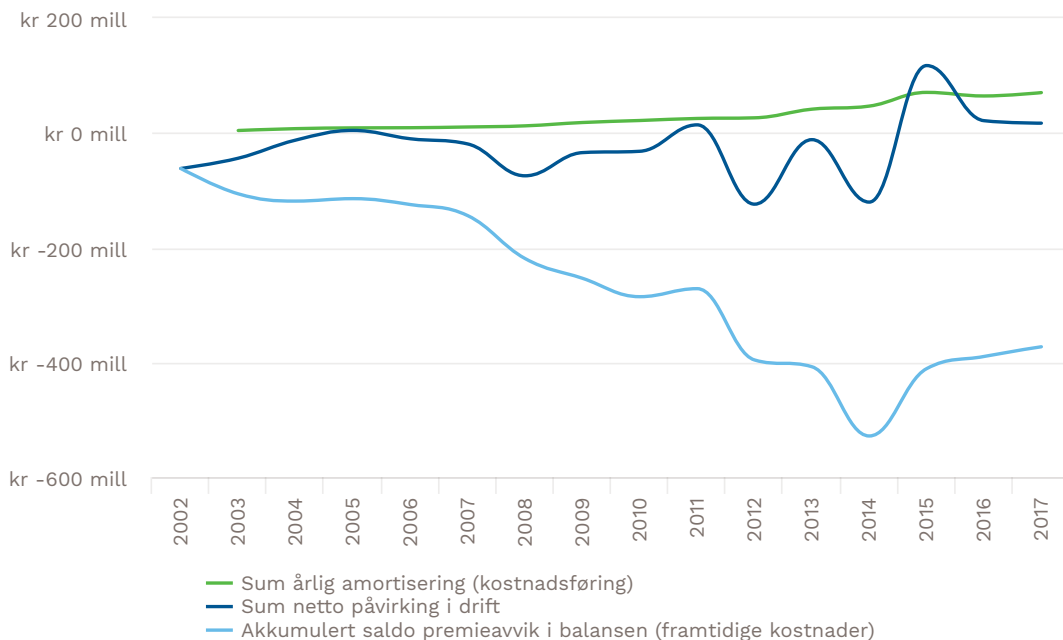
Pensjonspremier på kr 643,1 mill. er i 2017 tilført pensjonsleverandørene til kommunen, herav er kr 63,8 mill. kroner betalt av premiefond (se [note 5](http://arsrapport2017.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/) (<http://arsrapport2017.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/>)). Pensjonspremiene er 2,1 % høyere enn i 2016. I 2017 ble pensjonskostnadene i Stavanger kommune beregnet til å være kr 46,7 mill. lavere enn netto pensjonspremier. Differansen som kalles positivt premieavvik er inntektsført i regnskapet. Amortisering av tidligere års premieavvik utgjør kr 61,5 mill. og er kostnadsført i henhold til budsjett. Samlet netto kostnadsføring av premieavvik i 2017 er kr 16,9 mill. Til sammenligning ga ordningen i 2016 en kostnadsføring på kr 21,2 mill.

I Stavanger kommune har pensjonspremiene vært gjennomgående høyere enn de beregnede pensjonskostnadene de siste årene, så også i 2017. 2015 var et unntaksår. Dette har medført betydelige inntektsføringer av premieavvik over flere år og tilsvarende finansiering av tjenestene i driften.

Akkumulert premieavvik for Stavanger bykasse utgjør kr 372,8 mill. per 31. desember 2017 og viser kun en liten reduksjon fra året før. Disse utgiftene må tilbakebetales og dekkes inn i driftsbudsjettene over de neste 8 årene. Figur 3.12 viser utviklingen i premieavviket, både den årlige tilbakeføringen av tidligere premieavvik, samt netto resultateneffekt av denne amortiseringen og føringen av årets nye premieavvik. I tillegg viser figuren akkumulert premieavvik for Stavanger kommune siden ordningen ble innført og fram til 2017.

Stavanger kommune har satt av kr 54,4 mill. i eget disposisjonsfond for å dekke opp deler av denne forpliktelsen.

Akkumulert premieavvik samlet for kommunesektoren er tilnærmet uendret fra nivået i 2016 på kr 29,0 mrd.



Figur 3.12 Utvikling av premieavvik 2002-2017 i hele millioner kroner. Akkumulert saldo premieavvik er her vist med negativt fortegn for å vise historiske inntektsføringer og framtidige kostnader.

Pensjonspremie til AFP 62-64 (hvor kommunen er selvassurandør) har økt med om lag 20 % fra kr 17,6 mill. i 2016 til kr 21,2 mill. i 2017. Uttaket på AFP utgjør 322 personer per 31. desember 2017 mot 305 året før.

Stavanger Bystyre behandlet valg av pensjonskasseløsning for Stavanger kommune i [sak 167/16](#) (<http://opengov.cloudapp.net/Meetings/STAVANGER/Meetings/Details/206522?agendaitemid=206135>). Hovedbudskapet er at kommunen er positiv til å etablere egen kommunal pensjonskasse for bykassen og kommunale foretak for medlemmer i fellesordningen i KLP, men viderefører dagens pensjonskasseløsning i KLP inntil videre. En ny vurdering og beslutning avventes inntil nye kommunestrukturer og regelverk rundt Solvens II er nærmere avklart.

3.3.4 Eksterne finanstransaksjoner

Tabell 3.10 gir en oversikt over kommunens finansinntekter og -utgifter, som består av rente- og avdragsutgifter, renteinntekter, utbytte og avkastning fra finansforvaltningen. Summen av eksterne finanstransaksjoner utgjør en mindretgift på kr 29,3 mill. mot justert budsjett 2017. Mindretgiften er i stor grad knyttet til økte renteinntekter.

Linje	Eksterne finanstransaksjoner	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2016
1	Renteinntekter, utbytte og mottatte avdrag	-439 004	-420 546	-18 458	104,4 %	-400 351
2	Rente- og avdragsutgifter og andre finansutgifter	566 242	577 055	-10 813	98,1 %	592 162
3	Sum eksterne finanstransaksjoner	127 238	156 509	-29 271		191 811

Tabell 3.10 Eksterne finanstransaksjoner. Alle tall i 1000 kr.

Renteutgifter på kommunens innlån inkludert nettoeffekt av rentebytteavtaler ble kr 10,7 mill. lavere enn budsjettet. Avdragsutgifter på kommunens innlån ble kr 0,1 mill. høyere enn budsjett. Netto renteutgifter knyttet til startlån ble kr 3,2 mill. høyere enn budsjett.

Utbytte fra Lyse AS utgjorde kr 209,6 mill. i 2017 (eierandel på 43,68 %). Utbytte fra SF Kino Stavanger/Sandnes AS ble på kr 5,3 mill. (eierandel på 33,15 %). Stavanger kommune har videre mottatt kr 20 mill. i utbytte fra Forus Næringspark AS (eierandel på 49 %) og kr 1 mill. i utbytte fra Renovasjonen IKS (eierandel på 50 %).

Renteinntekter fra bankinnskudd ble kr 13,2 mill. høyere enn budsjett. Gjennomsnittlig likviditet på konsernkonto var kr 478 mill. høyere enn i 2016. Renteinntekter fra ansvarlig lån i Lyse AS ble kr 0,7 mill. lavere enn budsjett. Urealisert gevinst på kr 1,5 mill., netto realiserste gevinst på kr 9,6 mill. og direkteavkastning på kr 18,4 mill. ga en samlet netto avkastning fra finansforvaltningen på kr 29,5 mill. i 2017. For en nærmere omtale av finansforvaltningen vises det til avsnitt 3.6 og Årsrapport 2017 – Likviditets- og låneforvaltning.

3.3.5 Netto driftsresultat og regnskapsmessig årsresultat

Regnskapsmessig resultat

Når alle finanskostnadene og -inntektene er trukket fra driftskostnadene og -inntektene, framkommer netto driftsresultat. Disse midlene brukes til å sette av midler til senere års bruk (fond) eller til egenfinansiering av investeringer. Til motpost kommer bruk av tidligere oppsparte fondsmidler. Når alt dette er summert, får man et regnskapsmessig resultat.

Netto driftsresultat framkommer med kr 443,2 mill. Dette kr 346,2 mill. bedre enn justert budsjett. Se linje 1 i tabell 3.11. Midlene er benyttet til egenfinansiering av årets investeringer (jf. overføring) med kr 179,7 mill., langsiktig oppbygging av disposisjonsfond med kr 193,4 mill., samt en netto avsetning av bundne, ubrukte driftsmidler til fond med kr 46,4 mill. Justert for føring av +-3 % (mer- og mindreforbruk) på virksomhetene fra 2016 til 2017 og fra 2017 over til 2018, gir dette et regnskapsmessig overskudd med kr 178,1 mill. i 2017.

Linje	Netto driftsresultat og årsresultat - driftsregnskapet	Regnskap 2017	Justert budsjett 2017	Avvik	Regnskap i % av budsjett	Regnskap 2016
1	Netto driftsresultat	443 205	97 032	346 173	457,0 %	484 334
2	Bruk av tidligere års mindreforbruk	159 387	159 387	0	100,0 %	149 678
3	Bruk av disposisjonsfond	78 580	66 110	12 470	119,0 %	49 273
4	Bruk av bundne fond	80 075	73 111	6 964	110,0 %	67 548
5	Sum bruk av avsetninger	318 042	298 608	19 434	107,0 %	266 499
6	Overført til investeringsregnskapet	179 667	179 515	-152	100,0 %	205 874
7	Avsetning til disposisjonsfond	276 920	213 838	-63 082	129,0 %	291 096
8	Avsetninger til bundne fond	126 512	2 287	-124 225	5532,0 %	94 476
9	Sum avsetninger	583 099	395 640	-187 459	147,0 %	591 446
10	Årsresultat, regnskapsmessig mindreforbruk	178 148	0	178 148		159 387

Tabell 3.11 Årsresultat 2017 - driftsregnskapet. Alle tall i 1000 kr

Samlet bruk av tidligere oppsparte midler var på kr 318,0 mill. i 2017 (linje 5) mens de samlede avsetningene til fond og overføring til investeringsregnskapet ble kr 583,1 mill. (linje 9). Overføringene utgjør om lag 1,8 % av driftsinntektene i 2017 (tilsvarende 2,1 % i 2016) og er et viktig bidrag til å holde egenfinansieringsgraden oppe og skape en bærekraftig økonomi på sikt.

Avvikene mellom regnskapsført og budsjettert bruk av disposisjonsfond (linje 3) og avsetning til disposisjonsfond (linje 7) skyldes to forhold: Enkelte tildelinger fra vekstfondet avventer endelig godkjenning. I tillegg er inntil 3 % av årets mer- og mindreforbruk fra virksomhetene ført uten tilsvarende budsjettjustering. Budsjettet er justert for bystyrets vedtak i saken om årsregnskapet 2016 og i tertialrapportene om å styrke disposisjonsfondet.

Ubrukte øremerkede midler er avsatt til bundne driftsfond, jf. regelverket, med kr 126,5 mill. (linje 8). Her inngår blant annet netto ubrukte tilskuddsmidler til engangskostnader i forbindelse med kommunesammenslåingen og skjønnstilskudd til infrastrukturtiltak med til sammen kr 48,8 mill.

Årets regnskapsmessige mindreforbruk disponeres av bystyret ved behandling av årsregnskapet og årsrapporten for 2017.

3.3.6 Resultat per tjenesteområde

Økonomiresultatet på tjenesteområdene viser samlet sett et positivt avvik på kr 58,1 mill. av en budsjetttramme på kr 6,8 mrd. Dette tilsvarer en forbruksprosent på 99,2. Det har vært høy oppmerksomhet på økonomistyring i 2017. De aller fleste virksomhetene avlegger et resultat i balanse, eller med et mindre forbruk enn budsjettet. Oppvekst og levekår avlegger et resultat med et samlet mindre forbruk, men det er variasjoner i resultatene på de ulike virksomhetsområdene.

Tjenesteområdene	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Oppvekst og levekår	5 715 159	5 731 571	16 412	99.7	5 712 253
Bymiljø og utbygging	489 815	520 221	30 406	94.2	31 435
Kultur og byutvikling	206 277	208 359	2 082	99.0	207 959
Rådmann, stab og støttefunksjoner	346 400	355 646	9 246	97.4	312 137
Sum	6 757 653	6 815 797	58 144	99.1	6 263 784

Tabell 3.12 Hovedtall per tjenesteområde. Alle tall i 1000 kroner

Barnehage

Regnskapsresultatet for barnehageområdet er tilnærmet i balanse. Samlet budsjetttramme er på kr 1 099 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 100,1.

Hovedårsaken til resultatet på ressurscenteret for styrket barnehagetilbud er at aktivitetsnivået på lovpålagte tjenester var høyere enn forventet i 2017.

Barnehage	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Barnehagene	1 020 240	1 022 670	2 430	99.8	1 084 991
Ressurscenter for styrket barnehagetilbud	79 496	76 462	-3 034	104.0	76 183
Sum barnehage	1 099 736	1 099 132	-604	100.1	1 161 174

Tabell 3.13 Barnehage. Alle tall i 1000 kroner

Skole

Skoleområdet har et netto mindre forbruk på kr 15,1 mill. Regnskapsresultatet for grunnskolene i Stavanger viser et mindre forbruk på kr 10,8 mill. av en samlet budsjetttramme på kr 1 235,2 mill. Dette tilsvarer et forbruk på 99,1. Grunnskolene er blitt tilført kr 29,4 mill. i øremerkete statlige midler til tidlig innsats gjennom økt lærertetthet på 1.-4. trinn. Dette er styrkninger som har kommet underveis i budsjettåret og som kan ha bidratt til det samlede mindre forbruket på skoleområdet. Regnskapsresultatet på Johannes læringssenter, Kulturskolen og PPT viser et mindre forbruk på til sammen på 4,2 mill. Dette gir alle en forbruksprosent på omkring 98,3 prosent. Hovedårsaken til mindreforbruket på Johannes læringssenter var større overføringer fra staten i form av særskilte tilskudd til ulike typer opplæring og tilrettelegging som bosatte flyktninger har rett til.

Skole	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Grunnskole	1 224 347	1 235 218	10 871	99.1	1 366 134
Johannes læringssenter	166 454	169 224	2 770	98.4	135 562
Stavanger kulturskole	37 114	37 774	660	98.3	34 963
Pedagogisk-psykologisk tjeneste	42 537	43 309	772	98.2	42 104
Sum skole	1 470 453	1 485 525	15 072	99.0	1 578 762

Tabell 3.14 Skole. Alle tall i 1000 kroner

Barn og unge

Regnskapsresultatet for barn og unge samlet viser et merforbruk på kr 5,5 mill. av en budsjetttramme på kr 460,9 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 101,2. Hovedårsaken til merforbruket er økte kostnader knyttet til enslige mindreårige flyktninger både innenfor barnevernet og EMbo. Deler av disse kostnadene kan sees opp mot ubrukte midler avsatt til bosetting av flykninger for året 2017.

Helsestasjon og skolehelsetjenesten og Ungdom og fritid avlegger et resultat godt innenfor tildelte budsjettrammer.

Barn og unge	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Ungdom og fritid	70 893	71 478	585	99.2	71 319
Helsestasjon og skolehelsetjenesten	74 938	76 696	1 758	97.7	68 330
Barnevernstjenesten	234 116	227 471	-6 645	102.9	217 643
EMbo	86 531	85 285	-1 246	101.5	12 202
Sum barn og unge	466 477	460 930	-5 547	101.2	369 494

Tabell 3.15 Barn og unge. Alle tall i 1000 kroner

Levekår

Regnskapsresultatet for levekår samlet viser et mindreforbruk på kr 3,2 mill. av en budsjetttramme på kr 2 496 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 99,9, og ansees som samlet balanse.

Regnskapsresultatet på Helse- og sosialkontorene viser et merforbruk på kr 14,3 mill. Dette skyldes i all hovedsak at innføring av fritt brukervalg som har ført til en vekst i kjøp av både avlastningstjenester og brukerstyrt personlig assistent fra private leverandører.

Regnskapsresultatet for den totale sykehjemsrammen viser balanse. Driften til sykehjemmene har et mindre forbruk på kr 10 mill., mens det er betydelige mindreinntekter på brukerbetaling for sykehjem.

Etter budsjettmessig styrking av budsjettet til sosialhjelp i tertialrapporteringene avlegges regnskapsresultatet på sosialhjelp og kvalifiseringsstønad med et lite mindreforbruk. Sosialhjelpen har flatet noe ut mot slutten av 2017.

Regnskapsresultatet på sentrale midler levekår viser et mindreforbruk på kr 6,8 mill. Dette er ubrukte midler som er budsjettert til bosetting av flykninger.

Levekår	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Helse- og sosialkontor	653 104	638 781	-14 323	102.2	625 063
NAV	300 706	304 315	3 609	98.8	286 854
Fysio- og ergoterapitjenesten	61 728	63 640	1 912	97.0	59 646
Helsehuset i Stavanger	17 619	18 135	516	97.2	13 389
Hjemmebaserte tjenester	85 247	84 892	-355	100.4	87 350
Bo og aktivitet psykisk helse	122 123	125 417	3 294	97.4	119 911
Bo og aktivitet nord og sør	289 338	285 235	-4 103	101.4	272 233
Alders- og sykehjem	820 298	822 674	2 376	99.7	837 254
Rehabiliteringsseksjonen	46 984	45 131	-1 853	104.1	47 113
Arbeidstreningssesksjonen	12 711	12 746	35	99.7	11 228
Boligkontoret	7 053	7 570	517	93.2	2 611
Flyktningseksjonen	27 650	28 637	987	96.6	21 402
Dagsenter og avlastningsseksjonen	161 810	164 793	2 983	98.2	152 522

Levekår	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Tekniske hjemmetjenester	888	1 980	1 092	44.9	1 210
Krisesenteret i Stavanger	12 688	12 455	-233	101.9	11 939
Sentrale midler levekår	-126 789	-119 982	6 807	105.7	-136 677
Sum Levekår	2 493 157	2 496 419	3 262	99.9	2 413 047

Tabell 3.16 Levekår. Alle tall i 1000 kroner

Samfunnsmedisin

Regnskapsresultatet for samfunnsmedisin samlet viser et mindreforbruk på kr 1,6 mill. av en budsjetttramme på kr 119 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 98,6. Driften ved Stavanger legevakt har som beskrevet i tertialrapporteringene gjennom året 2017 vært utfordrende. Det fremkommer et merforbruk på driften på kr 2 mill., men på grunn av merinntekter tilknyttet refusjoner på vaksinerings (Smittevern) ble det samlede resultatet noe bedre. Mindreforbruket på Sentrale midler legetjenester skyldes større inntekter enn budsjettet på utenbysoppgjør fastlegeordningen.

Samfunnsmedisin	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Stavanger legevakt	49 847	48 681	-1 166	102.4	52 582
Sentrale midler legetjeneste	68 018	70 810	2 792	96.1	66 133
Sum Samfunnsmedisin	117 865	119 491	1 626	98.6	118 715

Tabell 3.17 Samfunnsmedisin. Alle tall i 1000 kroner

Kultur og byutvikling

Regnskapsresultatet samlet for Kultur og byutvikling viser et mindreforbruk på kr 2 mill. Dette skyldes i all hovedsak forsinkelser i flere store, viktige planer der det var planlagt brukt konsulentmidler i forskjellige utredninger. Dette er kostnader som vil påløpe i 2018.

Byggesak drives etter selvkostprinsippet, og den delen av budsjettet som ikke er en del av selvkostregnskapet er i balanse.

Kultur og byutvikling	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Stab Kultur og byutvikling	6 720	8 136	1 416	82.6	11 845
Byggesaksavdelingen	972	980	8	99.2	2 441
Planavdelinger	35 128	35 740	612	98.3	37 867
Kulturavdelingen	163 458	163 503	45	100.0	155 806
Sum Kultur og byutvikling	206 277	208 359	2 082	99.0	207 959

Tabell 3.18 Kultur og byutvikling. Alle tall i 1000 kroner

Bymiljø og utbygging

Regnskapsresultatet for Bymiljø og utbygging viser et samlet mindreforbruk på kr 29,2 mill. av en netto budsjetttramme på kr 519 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 94,4.

Hovedårsakene til mindreforbruket fremkommer innenfor Miljø, Stavanger eiendom og Park og vei. Piggdekkavgiften som ble innført høsten 2017 har gitt høyere inntekt enn budsjettet. Svømmeanlegget Nye Gamlingen har også generert høyere inntekter. Energisentralen ved Stavanger eiendom har produsert og solgt mer strøm enn forventet. Det fremkommer et mindre forbruk på energi til gatebelysning og mindre forbruk fordelt på flere ulike prosjekter.

Bymiljø og utbygging	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Stab Bymiljø og utbygging	7 188	10 270	3 082	70.0	5 864
Miljø	-8 148	935	9 083	-871.5	4 968
Juridisk	9 562	11 974	2 412	79.9	7 098
Stavanger Eiendom	245 787	253 516	7 729	97.0	-260 700
Park og vei	144 840	149 855	5 015	96.7	147 740
Idrett	90 975	93 507	2 532	97.3	126 742
Vannverket	-132	0	132		527
Avløpsverket	-12	0	12		-576
Renovasjon	102	140	38		68
Plan og anlegg	-347	24	371		-294
Sum Bymiljø og utbygging	489 815	520 221	30 406	94.2	31 435

Tabell 3.19 Bymiljø og utbygging. Alle tall i 1000 kroner

Rådmann, stab og støtte

Regnskapsresultatet for rådmannen, stab og støttefunksjoner viser et mindreforbruk på kr 9,2 mill. av en budsjetttramme på kr 355,6 mill. Dette utgjør en forbruksprosent på 97,4.

Årsaken til mindreforbruket er knyttet opp mot forsinkelser i utviklingsprosjekter ved arkivet og ubrukte midler i HR avdelingen generelt.

Rådmannen, stab og støtte	Regnskap 2017	Budsjett 2017	Avvik i kr	Forbruk i %	Regnskap 2016
Rådmann	35 694	31 551	-4 143	113.1	8 313
Økonomi	153 295	153 714	419	99.7	148 981
Personal og organisasjon	123 332	133 422	10 090	92.4	119 009
Kommunikasjonsavdeling	9 000	9 305	305	96.7	7 849
Næring	10 178	11 765	1 587	86.5	10 544
Kommuneadvokat	5 572	5 737	165	97.1	6 806
Politisk sekretariat	9 330	10 152	822	91.9	10 635
Sum Rådmann, stab og støttefunksjoner	346 400	355 646	9 246	97.4	312 137

Tabell 3.20 Rådmann stab og støttefunksjoner. Alle tall i 1000 kroner

3.4 Analyser av balanseregnskapet

Balanseregnskapet viser den bokførte verdien av kommunens eiendeler per 31. desember 2017, og hvordan eiendelene er finansiert med egenkapital og gjeld. Hovedoversikt over balanseregnskapet er vist i tabell 3.21.

Hovedoversikt - Balanse		Noter	Regnskap 2017	Regnskap 2016
	EIENDELER			
1	Anleggsmidler		26 001 548	24 723 218

Hovedoversikt - Balanse		Noter	Regnskap 2017	Regnskap 2016
2	Faste eiendommer og anlegg	7	13 003 615	12 420 913
3	Utstyr, maskiner og transportmidler	7	618 395	511 879
4	Utlån	11	2 682 166	2 702 043
5	Konserninterne langsiktige fordringer	11, 16	884 591	835 200
6	Aksjer og andeler	12	718 273	685 881
7	Pensjonsmidler	5	8 094 508	7 567 302
8	Omløpsmidler		3 051 878	2 757 607
9	Kortsiktige fordringer	13, 16	589 200	638 275
10	Premieavvik	5	372 805	389 708
11	Aksjer og andeler	14	0	998
12	Obligasjoner	14	525 346	450 931
13	Kasse, postgiro, bankinnskudd		1 564 527	1 277 695
14	SUM EIENDELER		29 053 426	27 480 825
	EGENKAPITAL OG GJELD			
15	Egenkapital		9 384 620	8 435 317
16	Disposisjonsfond	10	543 698	346 858
17	Bundne driftsfond	10	195 410	149 986
18	Ubundne investeringsfond	10	80 400	98 005
19	Bundne investeringsfond	10	109 474	99 175
20	Regnskapsmessig mindreforbruk	17	178 148	159 387
21	Kapitalkonto	23	8 317 331	7 621 748
22	Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Drift	15	-39 841	-39 841
23	Langsiktig gjeld		18 062 900	17 359 217
24	Pensjonsforpliktelser	5	9 927 872	9 561 690
25	Ihendehaverobligasjonslån	9	4 790 000	3 090 000
26	Sertifikatlån	9	150 000	1 389 175
27	Andre lån	9	3 131 028	3 254 353
28	Konsernintern langsiktig gjeld	9, 16	64 000	64 000
29	Kortsiktig gjeld		1 605 906	1 686 290
30	Annen kortsiktig gjeld	16	1 605 906	1 686 290
31	SUM EGENKAPITAL OG GJELD		29 053 426	27 480 825
	MEMORIAKONTI			
32	Memoriakonto		431 277	322 888
33	Ubrukte lånemidler		410 003	289 853
34	Andre memoriakonti		21 275	33 035
35	Motkonto til memoriakontiene		-431 277	-322 888

Tabell 3.21 Hovedoversikt balanse. Alle tall i 1000 kr

3.4.1 Eiendeler

Sum eiendeler (anleggs- og omløpsmidler) var på kr 29,1 mrd. per 31. desember 2017, dvs. kr 1,6 mrd. (5,7 %) høyere enn per 31. desember 2016.

Anleggsmidler

Anleggsmidler er de eiendelene kommunen har til varig eie eller bruk. Anleggsmidlene består av faste eiendommer, anlegg, utstyr, maskiner, transportmidler o.l. Bokført verdi av anleggsmidlene var på kr 26,0 mrd. ved utgangen av 2017. Dette er en økning på kr 1,3 mrd. (5,2 %) fra kr 2016.

Bokført verdi på faste eiendommer, anlegg, maskiner mv. ble samlet økt med kr 689 mill. Pensjonsmidlene økte med kr 527 mill., konserninterne langsiktige fordringer økte med 49 mill., mens aksjer og andeler økte med kr 32 mill. Utlån ble redusert med kr 20 mill. Kommunens utlån består hovedsakelig av ansvarlige lån til Lyse AS og startlån. Per 31. desember 2017 var ansvarlig lån til Lyse AS på kr 917 mill. og startlånene på kr 1,69 mrd.

Omløpsmidler

Omløpsmidlene omfatter kortsiktige fordringer, premieavvik, aksjer og andeler, obligasjoner, bankinnskudd o.l. Bokført verdi av omløpsmidlene var på kr 3,1 mrd. per 31. desember 2017, noe som er en økning på kr 294 mill. (10,7 %) fra 2016. Akkumulert premieavvik var per 31. desember 2017 på kr 373 mill. Dette er framtidige pensjonskostnader som skal utgiftsføres de neste 8 år. Akkumulert premieavvik er redusert med kr 17 mill. fra 2016 som følge av amortisering av tidligere års premieavvik. Premieavviket er nærmere omtalt i avsnitt 3.3.3 og note 5.

Bokført verdi av kommunens obligasjoner per 31. desember 2017 var på kr 525 mill., mens kommunens kasse og bankinnskudd var på kr 1,56 mrd. Dette innebærer en økning fra 2016 på henholdsvis kr 74 mill. og kr 287 mill. Økt bankinnskudd er et resultat av blant annet reduksjon i kortsiktige fordringer og økning i ubrukte lånemidler.

3.4.2 Egenkapital og gjeld

Egenkapital

Bokført egenkapital var per 31. desember 2017 på totalt kr 9,4 mrd., noe som er kr 949 mill. (11,3 %) høyere enn ved utgangen av 2016. Av den samlede egenkapitalen utgjorde disposisjonsfond kr 544 mill., bundne driftsfond kr 195 mill., samt ubundne og bundne investeringsfond på henholdsvis kr 80 mill. og kr 109 mill. Regnskapsmessig mindreforbruk på kr 178,1 mill. er tilført egenkapitalen. Disponering av regnskapsmessig mindreforbruk vedtas av bystyret ved behandling av årsregnskap 2017.

Den resterende egenkapitalen representeres av kapitalkonto. Aktivering av fast eiendom og anlegg samt av- og nedskrivninger føres mot kapitalkonto. I tillegg føres kjøp/salg av aksjer og andeler, avdrag på lån, netto endring i pensjonsforpliktelse mv. Kapitalkonto var per 31. desember 2017 på kr 8,3 mrd., noe som utgjør en økning på kr 696 mill. fra 2016. For nærmere spesifisering av kapitalkonto vises det til note 23 i årsregnskapet.

Fond

Samlede fond er i løpet av 2017 økt med netto kr 235,0 mill. Investeringsfondene er redusert med kr 7,3 mill., mens bundet driftsfond og disposisjonsfondet er økt med henholdsvis kr 45,4 mill. og kr 196,8 mill. Hovedbidragene til oppbygging av fondsmidler er ubrukte midler til kommunereformarbeidet og avsetning av mindreforbruket fra 2016. Saldo og bevegelser i løpet av året vises i tabell 3.22 og i [note 10](http://arsrapport2017.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/) (<http://arsrapport2017.stavanger.kommune.no/10-arsregnskap-og-noter/10-2-noter/>).

Fond	Disposisjonsfond	Bundet driftsfond	Ubundet investeringsfond	Bundet investeringsfond	Sum fond
Inngående balanse 1.1.	346 858	149 986	98 005	99 175	694 024
Avsetninger	276 920	126 512	68 550	63 533	535 515
Bruk av fondsmidler i driftsregnskapet	-78 580	-80 075	0	0	-158 655
Bruk av fondsmidler i investeringsregnskapet	-1 500	-1 013	-86 155	-53 233	-141 901

Fond	Disposisjonsfond	Bundet driftsfond	Ubundet investeringsfond	Bundet investeringsfond	Sum fond
Utgående balanse 31.12.	543 698	195 410	80 400	109 475	928 983

Tabell 3.22 Oversikt over ulike fond som Stavanger kommune har i 2017 og årets bevegelser. Alle tall i 1000 kr

Disposisjonsfond

Samlede disposisjonsfond utgjør 5,4 % av driftsinntektene i 2017 mot 3,5 % i 2016. Disposisjonsfond kan benyttes til drifts- og investeringsformål etter vedtak av bystyret eller ved delegert fullmakt og er per 31.12.2017 inndelt som følger av tabell 3.23.

Disposisjonsfond	Regnskap 31.12.2017	Regnskap 31.12.2016
Vekstfond	33 500	16 500
Pensjonsfond	54 387	
Nye Stavanger - Kompetanse	5 000	
Digitaliseringsfond	100 000	
Flyktning - Integreringsmidler	37 050	37 050
Asylant - verstkommune	2 300	2 300
Kursreguleringsfond	59 200	51 800
Disposisjonsfond - generelt	252 261	239 208
Sum disposisjonsfond	543 698	346 858

Tabell 3.23 Oversikt over disposisjonsfondene i Stavanger kommune per 31.12.2017. Alle tall i 1000 kr

Det frie disposisjonsfondet reduseres med kr 42,6 mill. i 2018 med bakgrunn i netto tilbakeføring til virksomhetene grunnet +/- 3 % i 2017, med forbehold om vedtak av bystyret. Fondene samlet vil deretter ha en saldo på kr 501,1 mill. og utgjør dermed en økonomisk buffer mot uforutsette svingninger og risiko.

Øvrige fond

Bundne drifts- og investeringsfond har midler knyttet til bestemte formål som ikke kan endres. Ved utgangen av 2017 utgjør bundne driftsfond kr 195,4 mill., herav selvkostfond på om lag kr 67,8 mill. og kommunereformen / Nye Stavanger kommune kr 48,8 mill.

Ubundet investeringsfond er til fri disposisjon til investeringsformål. Ved nyttår står kr 80,4 mill. igjen som ubrukte ubundne investeringsmidler.

Gjeld

Langsiktig gjeld var per 31. desember 2017 på kr 18,1 mrd. Dette er en økning på kr 704 mill. (4,1 %) fra 2016. Pensjonsforpliktelsene og annen langsiktig gjeld utgjør henholdsvis kr 366 mill. og kr 338 mill. av denne økningen. Det vises til note 5 i regnskapet for en nærmere redegjørelse for økningen i netto pensjonsforpliktelsene. Det bemerkes at pensjonsforpliktelsene per 31. desember 2017 var kr 1,8 mrd. høyere enn pensjonsmidlene. Kortsiktig gjeld ble redusert med kr 80 mill. fra 2016 til 2017.

Det gjenstod kr 410 mill. i ubrukte lånemidler per 31. desember 2017. Dette omfatter både udisponerte startlån og investeringslån.

3.5 Likviditet og soliditet

3.5.1 Likviditet

Likviditetsgrad

Forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld kalles likviditetsgraden. Nøkkeltallene forteller noe om kommunens evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser med utgangspunkt i alle eller de mest likvide omløpsmidlene.

Likviditetsgrad 1

Likviditetsgrad 1 tar utgangspunkt i alle omløpsmidlene. Her bør nøkkeltallet være større enn 2, fordi noen av omløpsmidlene kan være mindre likvide. Tabell 3.24 viser utviklingen i likviditetsgrad 1 de siste fem årene. Likviditeten er styrket per 31. desember 2017. Likviditetsgrad 1 svekkes dersom nøkkeltallet korrigeres for akkumulert premieavvik. Korrigert likviditetsgrad 1 var per 31. desember 2017 på 1,7.

	2013	2014	2015	2016	2017
Likviditetsgrad 1	1.23	1.30	1.47	1.64	1.90

Tabell 3.24 Likviditetsgrad 1

Likviditetsgrad 2

Likviditetsgrad 2 tar utgangspunkt i de mest likvide omløpsmidlene, og her bør nøkkeltallet være større enn 1. De mest likvide omløpsmidlene er kasse, bank og markedsbaserte plasseringer som er klassifisert som omløpsmidler, og som raskt kan omgjøres i kontanter.

	2013	2014	2015	2016	2017
Likviditetsgrad 2	0.61	0.53	0.78	1.03	1.3

Tabell 3.25 Likviditetsgrad 2

Det fremgår av tabellene at den likvide situasjonen i bykassen er styrket de siste årene. Likviditetsgradene måles ved årsskiftet, og sier ikke noe om likviditeten gjennom året. Likviditetssituasjonen gjennom året er nærmere omtalt i avsnitt 3.6.

3.5.2 Soliditet

	2013	2014	2015	2016	2017
Egenkapitalprosent	31,4 %	31,0 %	31,3 %	30,7 %	32,3 %

Tabell 3.26 Egenkapitalprosent

Soliditet

Begrepet soliditet kan forklare kommunens evne til å tåle framtidige underskudd eller tap. Gjeldsgraden og egenkapitalprosenten gir informasjon om soliditeten. Egenkapitalprosenten gir informasjon om hvor stor andel av kommunens samlede eiendeler som er finansiert med egenkapital.

Egenkapitalprosenten var per 31. desember 2017 på 32,3 %. Som det framgår av tabell 3.26 så har egenkapitalprosenten vært relativt stabil de senere årene. Den resterende andelen av kommunens eiendeler er finansiert med fremmedkapital/lån.

I de kommunale regnskapsforskriftene er det ikke fastsatt krav med hensyn til hvor stor egenkapitalprosenten, likviditetsgraden og gjeldsgraden bør være. Man bør imidlertid være oppmerksom på utviklingen i disse indikatorene. Et betydelig investeringsnivå med tilhørende høyt låneopptak har over tid bidratt til å svekke soliditeten.

3.5.3 Arbeidskapital

Kommunen må ha en viss likvid beholdning siden inn- og utbetalinger ikke kommer på samme tidspunkt. Størrelsen på denne beholdningen vil være avhengig av størrelsen på inn- og utbetalinger. Likviditeten til kommunen er preget av stor variasjon gjennom året. Kommunen benytter likviditetsbudsjettering for å styre likviditeten så optimalt som mulig gjennom året. I perioder med god likviditet kan likvide midler plasseres eksempelvis i verdipapirmarkedet med ulik tidshorisont.

Differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld (arbeidskapitalen) i balanseregnskapet gir også uttrykk for kommunens likvide situasjon. I tabell 3.27 vises endringen i omløpsmidler fra 2008-2017 og endringen i kortsiktig gjeld i samme tidsrom. Summen av disse to endringene viser hvor mye arbeidskapitalen har endret seg fra år til år. Dette framkommer av den nederste linjen i tabellen.

Arbeidskapitalen ble styrket med kr 375 mill. som følge av at omløpsmidlene økte og kortsiktig gjeld ble redusert i 2017. Økningen i omløpsmidlene er hovedsakelig knyttet til økte bankinnskudd.

ENDRING I ARBEIDSKAPITAL	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Omløpsmidler 01.01.	1 774 687	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 859	1 967 785	1 830 669	2 021 564	2 364 347	2 757 607
Omløpsmidler 31.12	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 859	1 967 785	1 830 669	2 021 564	2 364 347	2 757 607	3 051 878
Endring omløpsmidler	105 622	-316 704	-75 195	320 449	158 926	-137 116	190 895	342 783	393 260	294 272
Kortsiktig gjeld 01.01.	1 164 833	1 317 334	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837	1 613 167	1 686 290
Kortsiktig gjeld 31.12	1 317 334	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837	1 613 167	1 686 290	1 605 906
Endring i kortsiktig gjeld	152 501	-51 320	-82 987	286 103	76 310	-60 492	70 889	57 330	73 123	-80 384
Endring i arbeidskapital	-46 878	-265 384	7 792	34 346	82 616	-76 624	120 006	285 454	320 136	374 656

Tabell 3.27 Endring i arbeidskapital 2008-2017. Alle tall i 1000 kr

Siden ordningen med premieavvik ble innført i 2002, har de innbetalte pensjonspremiene hovedsakelig vært høyere enn de beregnede pensjonskostnadene. Differansen betegnes som premieavvik. Som følge av at det er pensjonskostnadene som utgiftsføres i regnskapene, har regnskapsresultatene de senere år ofte vist for positive beløp. Akkumulert premieavvik balanseføres som omløpsmidler. Som følge av at premieavviket ikke representerer reelle verdier, har utviklingen i arbeidskapital/likviditet også vist for gunstige tall.

Arbeidskapitalen per 31. desember 2017 var på kr 1,1 mrd. dersom det korrigeres for premieavviket på kr 373 mill. En reduksjon i akkumulert premieavvik på kr 17 mill. medførte at den korrigert arbeidskapitalen ble styrket med kr 392 mill. fra 2016 til 2017. Per 31. desember 2017 var premieavviket ca. 12 % av omløpsmidlene, noe som er en reduksjon på 2 prosentpoeng fra 2016. I tabell 3.28 vises utviklingen i korrigert arbeidskapital i perioden 2008-2017.

Arbeidskapital 2008 -2017	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Omløpsmidler 31.12	1 880 309	1 563 605	1 488 410	1 808 860	1 967 785	1 830 669	2 021 564	2 364 347	2 757 607	3 051 878
Kortsiktig gjeld 31.12	1 317 335	1 266 014	1 183 027	1 469 130	1 545 440	1 484 948	1 555 837	1 613 167	1 686 290	1 605 906
Arbeidskapital	562 974	297 591	305 383	339 730	422 345	345 721	465 727	751 181	1 071 316	1 445 972
Herav premieavvik	219 004	253 430	285 507	271 538	395 791	407 617	528 271	410 950	389 708	372 805
Korrigert arbeidskapital	343 970	44 161	19 876	68 192	26 554	-61 896	-62 544	340 230	681 609	1 073 168
Endring i arbeidskapital ihht. regnskap	-46 880	-265 383	7 792	34 347	82 615	-76 624	120 006	285 454	320 135	374 656

Arbeidskapital 2008 -2017	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Endring / korrigert arbeidskapital	-121 674	-299 809	-24 285	48 316	-41 638	-88 450	-648	402 774	341 379	391 559

Tabell 3.28 Arbeidskapital 2008-2017, korrigert for premieavvik. Alle tall i 1000 kr

3.5.4 Utvikling i kommunens lånegjeld

Langsiktig lånegjeld har økt med 230 % de siste ti årene. Kommunen har i denne perioden hatt et gjennomsnittlig investeringsnivå på over kr 1 mrd. per år, en gjennomsnittlig egenfinansiering lavere enn målsettingen på 50 % og en betydelig økning i opptak av startlån. Tabell 3.29 gir en oversikt over utviklingen i langsiktig lånegjeld ekskl. pensjonsforpliktelser, startlån, ubrukte lånemidler og lån der staten yter kompensasjon for renter og avdrag.

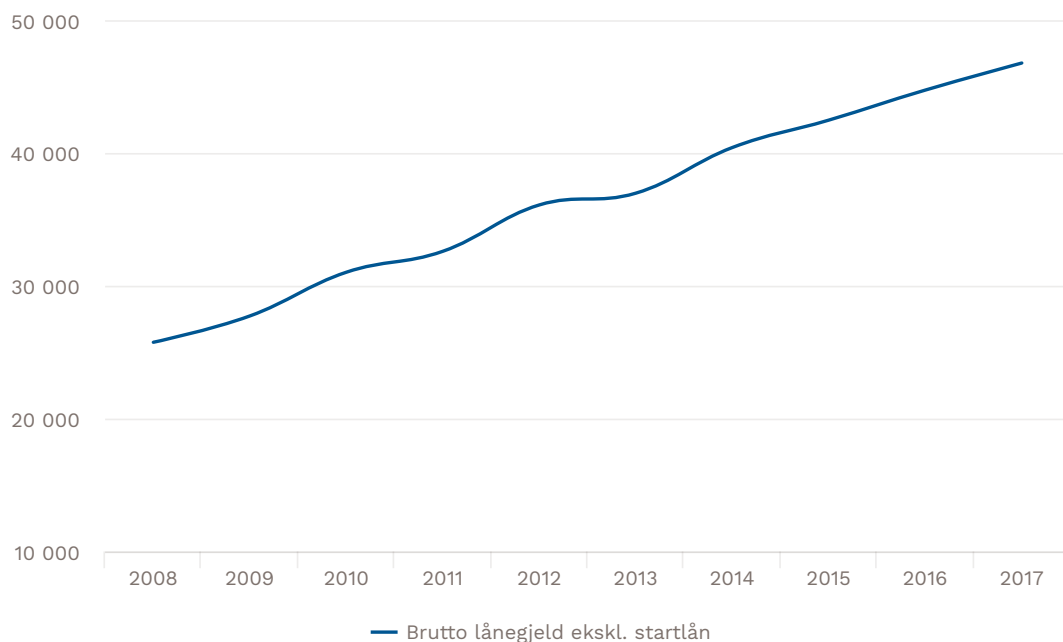
Utvikling i lånegjeld	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Langsiktig lånegjeld eksklusiv pensjonsforpliktelser	3 535	4 044	4 802	5 347	5 743	6 234	6 909	7 417	7 798	8 135
- Videre utlån / startlån	377	630	893	1014	1231	1400	1571	1784	1 860	1 908
- Ubrukte lånemidler	267	77	136	90	211	176	300	374	290	410
- Lån ifm. Eldre - og psykiatriplanen	328	314	301	287	273	259	245	231	218	204
- Lån ifm. Reform 97	27	23	20	16	12	9	6	2	2	0
- Lån skolebygg (staten betjener rentene)	239	222	473	456	438	421	403	372	353	323
- Lån kirkebygg (staten betjener rentene)	46	46	79	79	85	83	80	140	145	139
Korrigert sum lånegjeld i mill. kroner	2 251	2 732	2 900	3 405	3 493	3 886	4 304	4 514	4 930	5 151

Tabell 3.29 Utvikling i lånegjeld. Alle tall i mill. kr.

Det mottas kompensasjon fra staten som dekker renter og avdrag på en relativt stor andel av kommunens lånegjeld. Det ytes kompensasjon for renter og avdrag på lån knyttet til Eldre – og psykiatriplanen og kompensasjon for renter på lån knyttet til investeringer i skole- og kirkebygg.

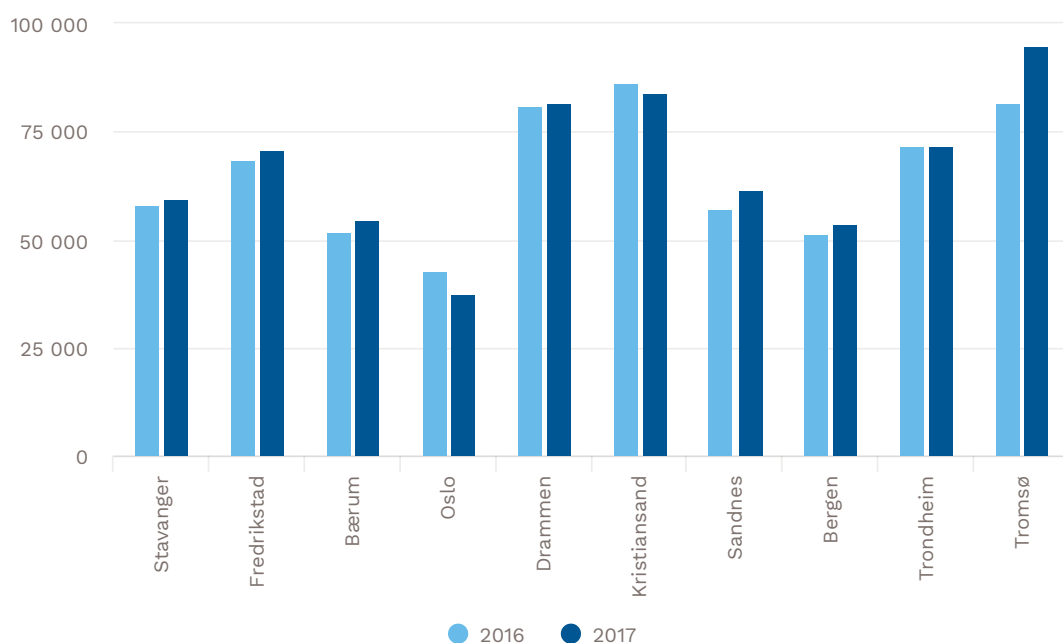
Brutto lånegjeld økte med kr 338 mill. fra 2016 til 2017. Økningen utgjør differansen mellom nye lån og betalte avdrag det aktuelle året. Lånegjelden økte med kr 221 mill. dersom det korrigeres for startlån, ubrukte lånemidler og lån der staten dekker kapitalutgiftene. Korrigert lånegjeld økte mindre enn brutto lånegjeld blant annet som følge av økning i ubrukte lånemidler på kr 120 mill.

Figur 3.13 viser utviklingen i brutto lånegjeld per innbygger (ekskl. startlån) i perioden 2008-2017.



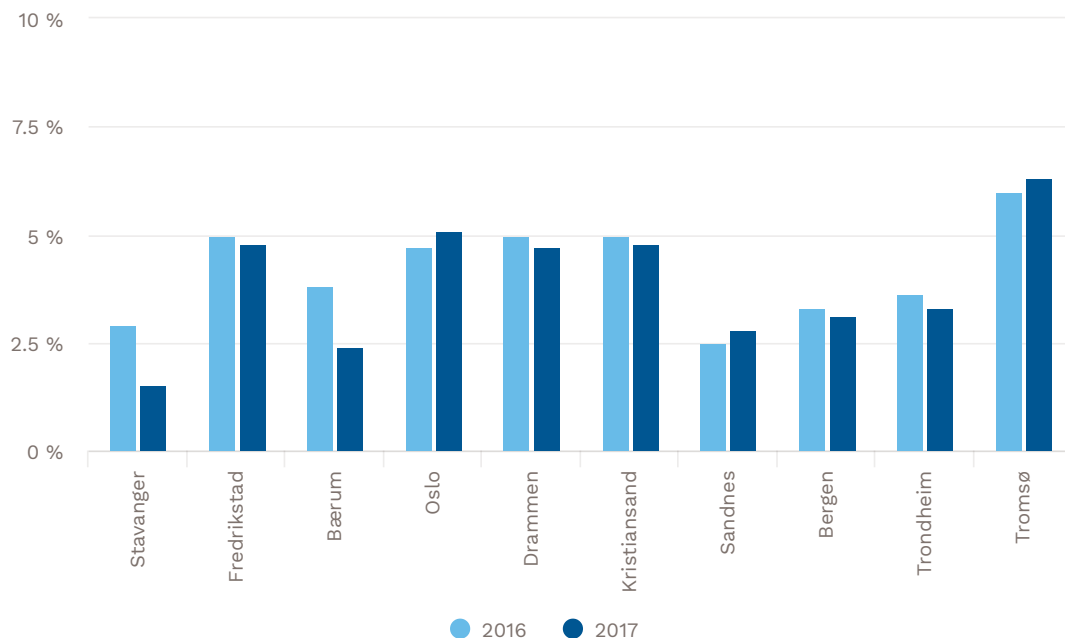
Figur 3.13 Utvikling i brutto lånegjeld per innbygger 2008-2017

Lånegjelden per innbygger (ekskl. startlån) har økt betydelig i perioden 2008-2017, og var per 31. desember 2017 på kr 46 770. Når kommunens lånegjeld sammenlignes med andre ASSS-kommuner benyttes blant annet begrepet netto lånegjeld. Netto lånegjeld defineres som langsiktig lånegjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån (startlån og ansvarlig lån i Lyse AS) og ubrukte lånemidler. Figur 3.14 viser netto lånegjeld (konsern) per innbygger for ASSS-kommunene i 2016 og 2017. Stavanger kommune har de siste årene hatt en betydelig økning i netto lånegjeld per innbygger, men nivået ligger likevel fortsatt under gjennomsnittet for ASSS-kommunene.



Figur 3.14 Netto lånegjeld per innbygger i ASSS-kommuner (konsern)

De senere årene har et redusert rentenivå bidratt til å holde kapitalkostnadene relativt stabile. En høy lånegjeld vil fram i tid kunne medføre at en stadig større andel av driftsinntektene medgår til å dekke kapitalutgifter. Figur 3.15 viser netto finans og avdrag i prosent av brutto driftsinntekter (konsern) for ASSS-kommunene i 2016 og 2017. Nøkkeltallet viser hvor stor andel av driftsinntektene som er bundet opp til tilbakebetaling av lån. Nivået vil avhenge av valgt finansieringsstrategi, herunder andel egenfinansiering og avdragstid. I netto finans omfattes renteutgifter/-inntekter, realisert/urealisert tap/gevinst på finansielle plasseringer, samt utbytte og eieruttak. Utbyttet fra Lyse AS som var på 209,6 mill. i 2017 bidrar i stor grad til å redusere nivået.



Figur 3.15 Netto finans og avdrag i % av brutto driftsinntekter i ASSS-kommuner (konsern).

3.6 Finansforvaltning

Formål med finansforvaltningen:

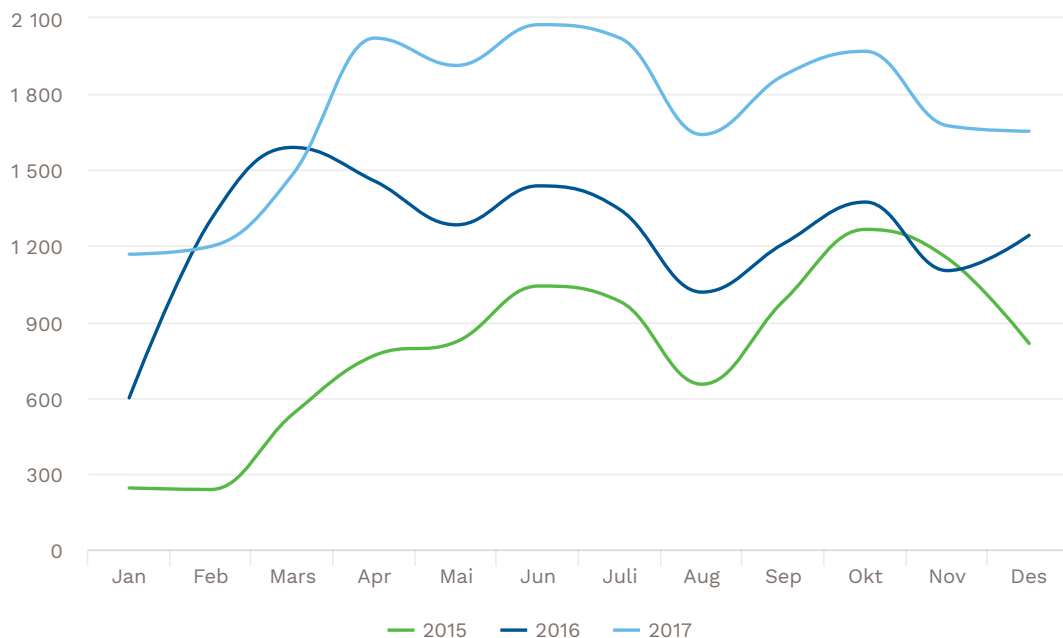
1. Reglementet skal ivareta grunnprinsippet i kommunelovens formålsbestemmelse om optimal utnyttelse av kommunens tilgjengelige ressurser med sikte på å kunne gi best mulig tjenestetilbud.
2. Stavanger kommunes finansielle posisjoner skal forvaltes som en helhet hvor en søker å oppnå lavest mulig netto finansutgifter over tid samtidig som det sikres størst mulig forutsigbarhet i kommunens finansielle stilling.

Etiske retningslinjer

Stavanger kommunes investeringsstrategi skal ivareta hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, miljø og etiske forretningsprinsipper, i samsvar med Global Compact FNs PRI «Principles for responsible investments».

Likviditet

Kommunen skal til enhver tid ha tilgjengelige driftslikviditet som minst er like stor som forventet likviditetsbehov i de neste 60 dager. All likviditet utover driftslikviditeten utgjør overskuddslikviditet. Det utarbeides kortsiktige og langsiktige likviditetsprognoser, hvilket er en forutsetning for å kunne plassere kommunens overskuddslikviditet utenom hovedbankforbindelsen. All driftslikviditet har i 2017 vært plassert gjennom kommunens hovedbankforbindelse på konsernkonto.



Figur 3.16 Månedlig likviditetsutvikling

Langsiktige finansielle aktiva

Grønn finansforvaltning er i 2017 implementert i forvaltningen av langsiktige finansielle aktiva og utgjør i dag ca. 7 % av totalporteføljen. Denne porteføljen av grønne investeringer i fond og obligasjoner har gitt en avkastning på 10 % i 2017, mens samlet portefølje endte opp 5,4 %. Referanseindeksen avsluttet i 2017 opp 4,5 %.

Stresstesten viser et mulig tap på kr 36,1 mill. for 2017 mot kr 39,3 mill. for utgangen av 2016. Stresstesten gir uttrykk for hvor stor buffer (kursreguleringsfond) kommunen bør ha for å møte risikoen for mulige tap i porteføljen av finansaktiva. Per 31. desember 2017 er saldoen på kursreguleringsfondet kr 59,2 mill. og oppfyller kravene iht. kommunens gjeldende finansreglement med god margin.

Aktivklasse	Markedsverdi, mill. kr	Resultat i %	%-vis andel av porteføljen
Bankinnskudd	37 232 786	1.4	7 %
Bankobligasjoner	53 342 681	2.3	9 %
Industriobligasjoner	159 299 484	3.3	28 %
Ansvarlige lån, fondsobligasjoner, og høyrente industriobligasjoner	208 288 134	8.3	37 %
Aksjefond	55 561 688	1.6	10 %
Egenkapitalbevis	8 684 259	27.2	2 %
Grønne Investeringer	40 091 143	10.1	7 %
Sum	562 500 175		100 %

Tabell 3.30 Oversikt plasseringer

Låneporteføljen

Per 31. desember 2017 er låneporteføljen på kr 8 071 mill.² brutto, mot kr 7 725 mill. per 31. desember 2016. Kommunens kortsiktige finansiering, dvs. med forfall under 12. mnd., er ved utgangen av 2017 på 150 mill. med resterende gjeld med lengre forfallsstruktur. Gjeldsporteføljen hadde en gjennomsnittrente på 2,46 % i 2017, mot 2,49 % i 2016.

Utgangen av 2017 viser en fastrenteandel av all brutto gjeld på 66 %. Rentesensitiviteten for porteføljen er ved årsskiftet ca. kr 14 mill. Dette tilsvarer økningen i rentekostnad per år dersom renten skulle, over 1 år, øke med 1 prosentpoeng, (basert på brutto lånegjeld).

Kreditor	Gjeld pr. 31.12.2017	% av totalgjeld	Rente	Durasjon
Kommunalbanken AS	2 805	35 %	1,84 %	2.34
Husbanken	1 926	24 %	1,63 %	1.3
Obligasjonslån	3 190	39 %	1,51 %	1.61
Sertifikatlån	150	2 %	0,95 %	0.41
Swap	(2 390)			3.71
Netto Gjeld eks. swap	8 071	100 %	2,46 %	

Tabell 3.31 Lånetyper, inklusiv særskilte långivere, per 31. desember 2017. Tall i mill. kr

3.7 KOSTRA – sammenligning av økonomiske nøkkeltall

KOSTRA

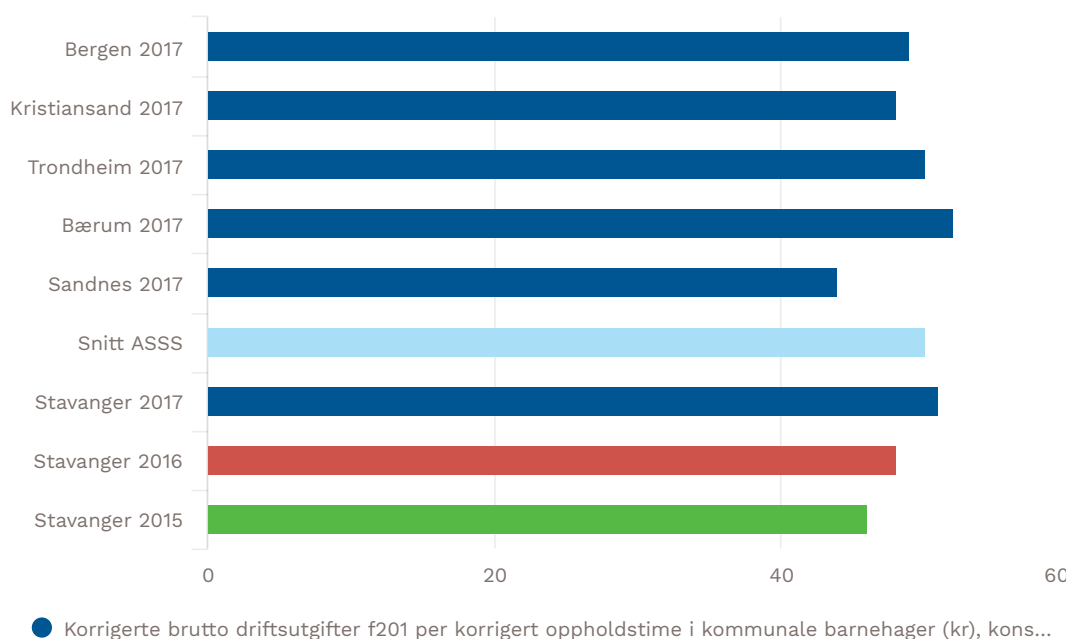
KOSTRA (KOMMune-STat-RAPportering) er et nasjonalt informasjonssystem som samler inn, registrerer og publiserer styringsinformasjon om kommunal virksomhet.

I dette avsnittet presenteres utvalgte KOSTRA-tall fra Stavanger kommune for årene 2015, 2016 og foreløpige tall for 2017 (tall per 15. mars). Reviderte og offisielle tall publiseres 15. juni 2018.

I tillegg til tall for Stavanger er det tatt med foreløpige tall for de fem kommunene i ASSS-samarbeidet som det er mest relevant å sammenligne seg med, samt det foreløpige gjennomsnittet for alle ti ASSS-kommunene.

ASSS er forkortelse for Aggregerte Styringsdata for Samarbeidende Storkommuner. Stavanger kommune har i en årrekke deltatt i ASSS-samarbeidet som består av de ti største kommunene, dvs. Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Bærum, Kristiansand, Tromsø, Sandnes, Drammen og Fredrikstad. Hensikten med samarbeidet er å finne fram til styringsdata, blant annet fra KOSTRA-rapporteringen, som er egnet for sammenligning av ressursbruken som grunnlag for effektivisering og videreutvikling av tjenesteproduksjonen i de ti kommunene.

Barnehage

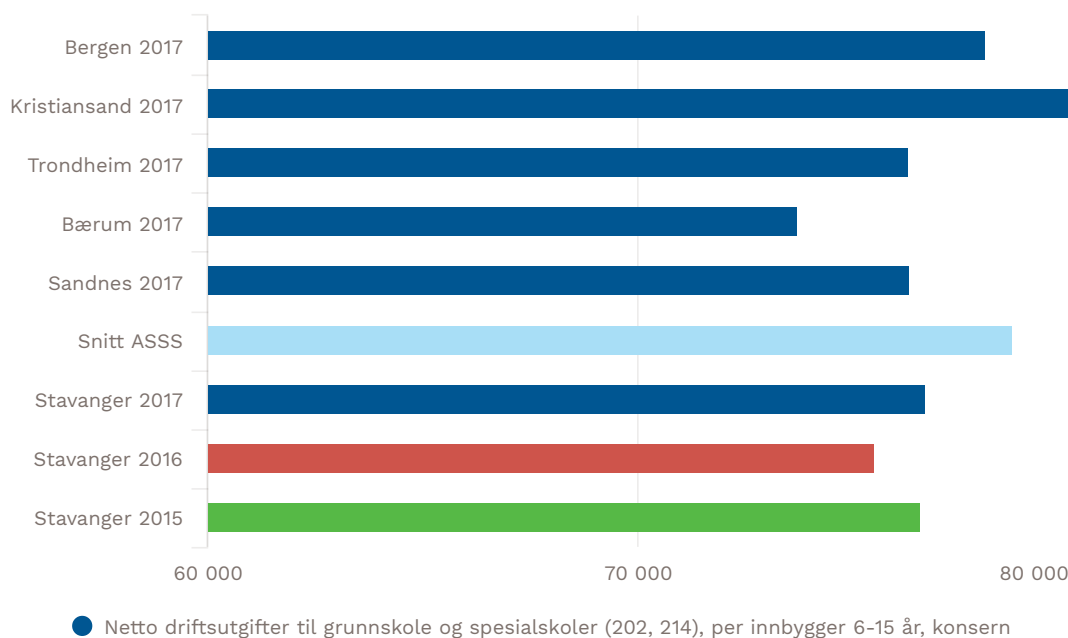


Figur 3.17 Korrigerede brutto driftsutgifter funksjon 201 pr. korrigeret oppholdstime i kommunale barnehager

I Stavanger kommune koster det kr 51 per time for et stort barns opphold i kommunal barnehage. Det er over snittet i ASSS, og nest høyest av ASSS kommunene. Økningen fra 2016 skyldes i all hovedsak lønnsoppgjøret. I tillegg har aktiviteten i kommunale barnehager i Stavanger kommune gått ned, samtidig som høy bemanningstetthet forklarer økningen i kostnadene.

Barnehagene har gjort nødvendige omstillingstiltak, og samlet sett ender barnehagerammen i tilnærmet balanse.

Grunnskole

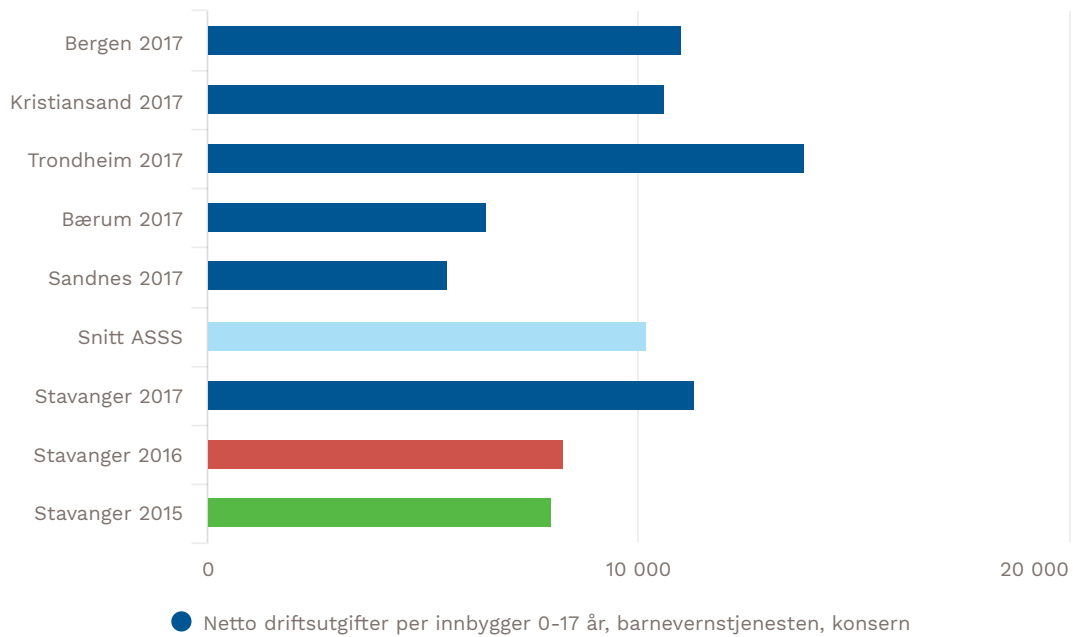


Figur 3.18 Netto driftsutgifter grunnskole per innbygger 6-15 år

Netto driftsutgifter til grunnskoleundervisning og spesialskoler i Stavanger utgjør kr 76 674 per innbygger fra 6 til 15 år i 2017, en økning på 1,5 % sammenlignet med 2016.

Dette er rett under gjennomsnittet for sammenlignbare ASSS-kommuner. Tidligere år har Stavanger kommune ligget over gjennomsnittet for ASSS-kommunene, men i 2016 og 2017 ligger Stavanger under gjennomsnittet i ASSS. Bakgrunnen for dette skyldes blant annet reduserte budsjettammer på grunnskoleområdet i 2016. Fra 2016 til 2017 økte budsjettammen til grunnskole i Stavanger, noe som illustreres i økningen i indikatoren med 1,5 %. Den økte budsjettammen i 2017 tilsvarer ikke reduksjon i 2016, som kan være en forklarende årsak til at Stavanger kommune ligger under gjennomsnittet i ASSS.

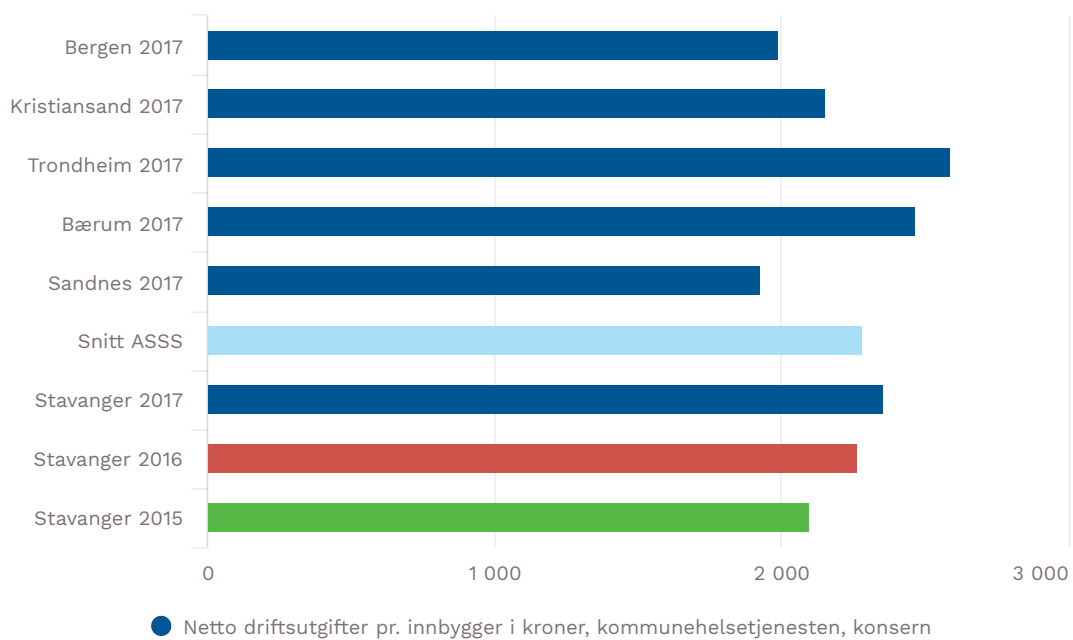
Barnevern



Figur 3.19 Netto driftsutgifter barnevern per innbygger 0-17 år

Netto driftsutgifter til barnevern per innbygger fra 0 til 17 år er kr 11 311 i 2017. Dette er en økning sammenlignet med 2016 på 36,7%, endringen skyldes i hovedsak økte kostnader knyttet til enslige mindreårige flyktninger.

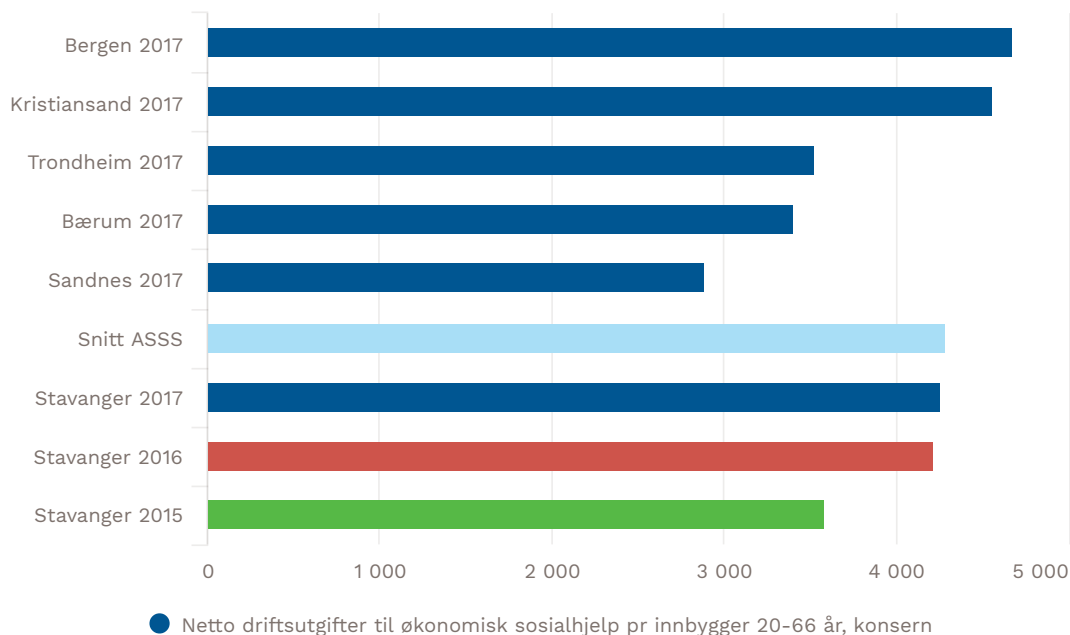
Kommunehelsetjeneste



Figur 3.20 Netto driftsutgifter til kommunehelsetjenesten per innbygger

Netto driftsutgifter for kommunehelsetjenesten i Stavanger utgjør kr 2 353 kr per innbygger i 2017. Dette er en økning fra 2016 på 3,8 %. Endringen skyldes blant annet fortsatt høye utgifter hos Stavanger legevakt. Netto driftsutgifter omfatter forebyggende arbeid, helsestasjon- og skolehelsetjeneste diagnose, behandling og rehabilitering.

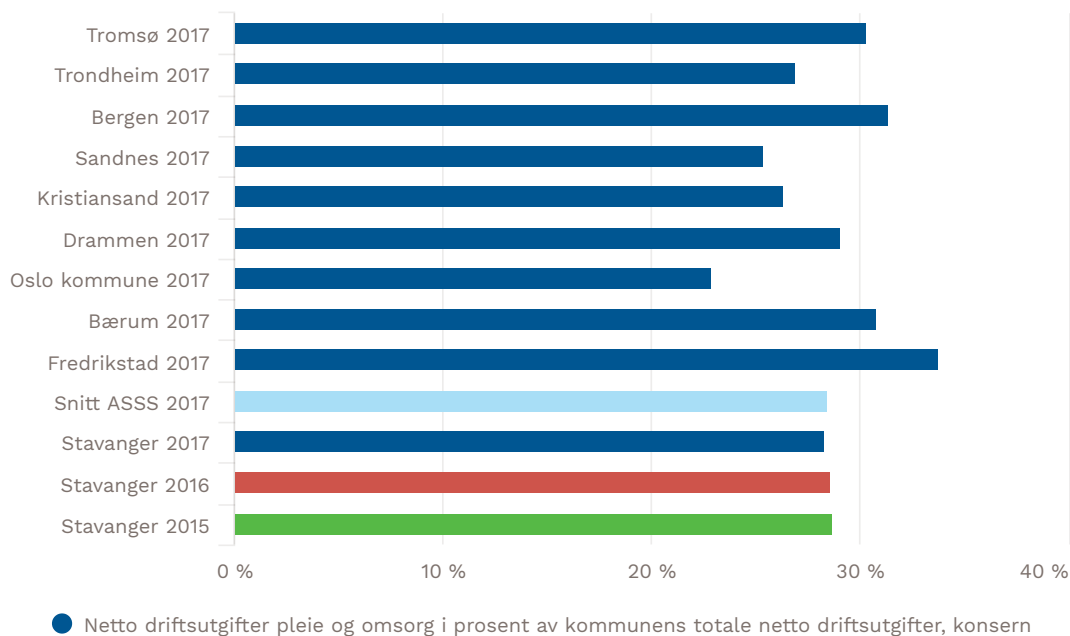
Sosialtjenesten



Figur 3.21 Netto driftsutgifter til økonomisk sosialtjeneste pr innbygger 20-66 år

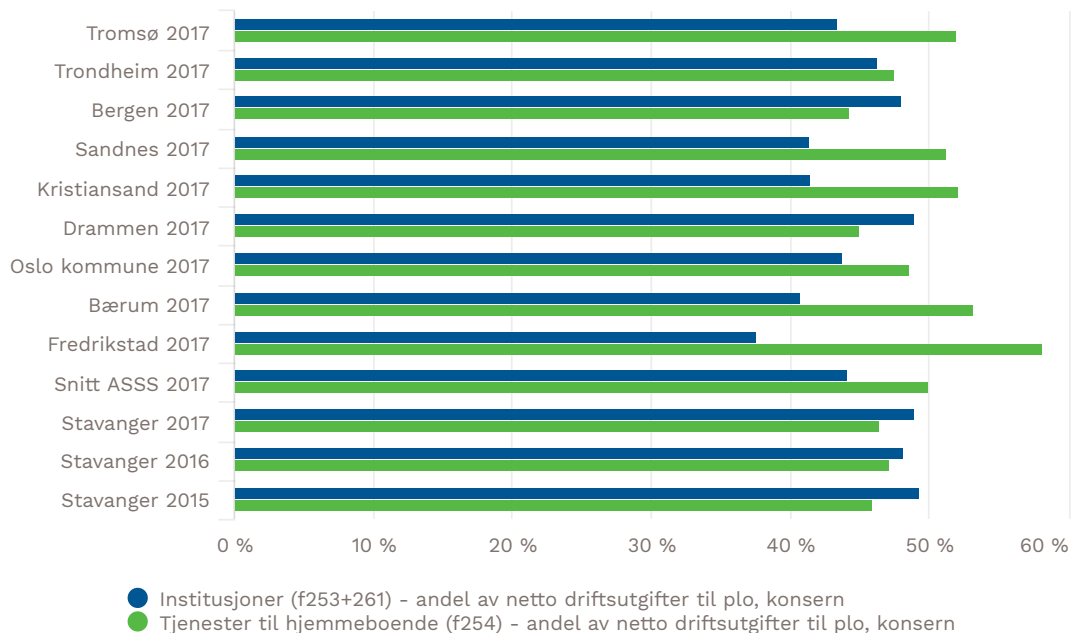
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten i Stavanger utgjør kr 4 257 per innbygger fra 22-66 år i 2017. Dette er en økning på 0,9 % sammenlignet med 2016. Økningen skyldes i hovedsak økt brutto utbetaling av økonomisk sosialhjelp og en økning i antall mottakere. Veksten i antall mottakere og utgifter ser imidlertid ut til å ha flatet noe ut. Antallet unge sosialhjelpsmottakere er fortsatt på et høyt nivå, og det var like mange sosialhjelpsmottakere under 25 år i 2017 som i 2016.

Pleie og omsorg



3.22 Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter

Andelen av netto driftsutgifter som går til pleie- og omsorgstjenester i Stavanger kommune, utgjør 28,3 % av samlede netto driftsutgifter i 2017. Dette er en marginal reduksjon i forhold til 2016, da andelen lå på 28,6 %. Andelen er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene, der andelen utgjør 28,5 % av totale netto driftsutgifter. Utviklingen de senere årene skyldes dempet kostnadsvekst i kommunens virksomheter.

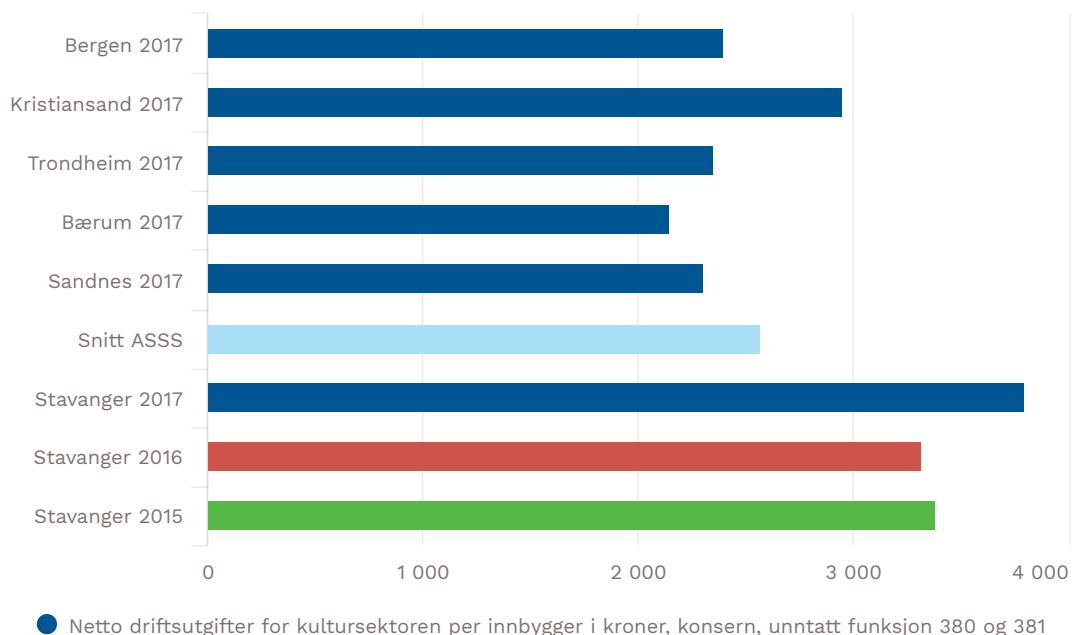


Figur 3.23 Fordeling institusjon (f253+261) og tjenester til hjemmeboende (f254)

Samlede netto driftsutgifter til pleie- og omsorg knyttet til institusjon (f253+261) og hjemmeboende (f254) er på hhv. 49 % til institusjon og 46,5 % til hjemmeboende (f254). Sammenlignet med ASSS-kommunene bruker Stavanger fortsatt en høyere andel til institusjonsplasser. Andelen av netto driftsutgifter til hjemmeboende (f254) hadde en nedgang fra 47,2 % i 2016 til 46,5 % i 2017.

Dette er i samsvar med at nivået for de tradisjonelle hjemmebaserte tjenestene og bofellesskap har stabilisert seg i 2017, i tillegg til fortsatt satsing på utviklingen av leve HELE LIVET.

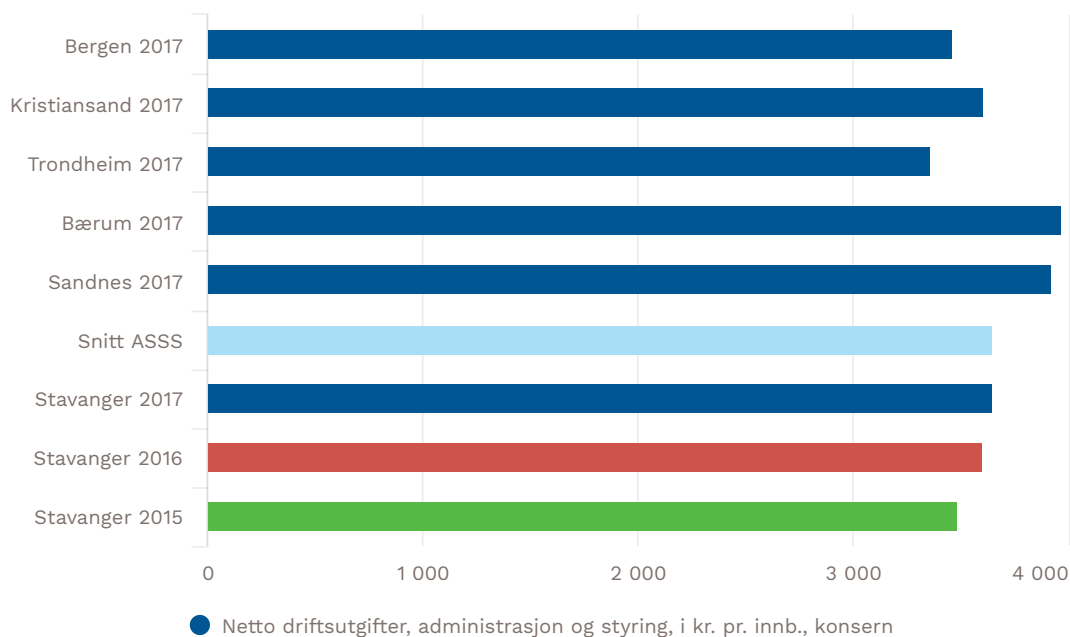
Kultur



Figur 3.24 Netto driftsutgifter til kultursektoren per innbygger

Netto driftsutgifter til kultursektoren, idrett, tiltak barn og unge samt kulturskolen er kr 3 795 per innbygger i 2017. Dette er en oppgang på 14 % i forhold til 2016, og fortsatt høyere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Årsaken til økningen er blant annet at Museum Stavanger (MUST) fikk en økning i tilskuddet på kr 3,4 mill. som vil være et årlig tilskudd til nybygg Norsk Grafisk museum, samt at det ble gitt tilskudd til sykkelrittet Tour des fjords på kr 1,5 mill.

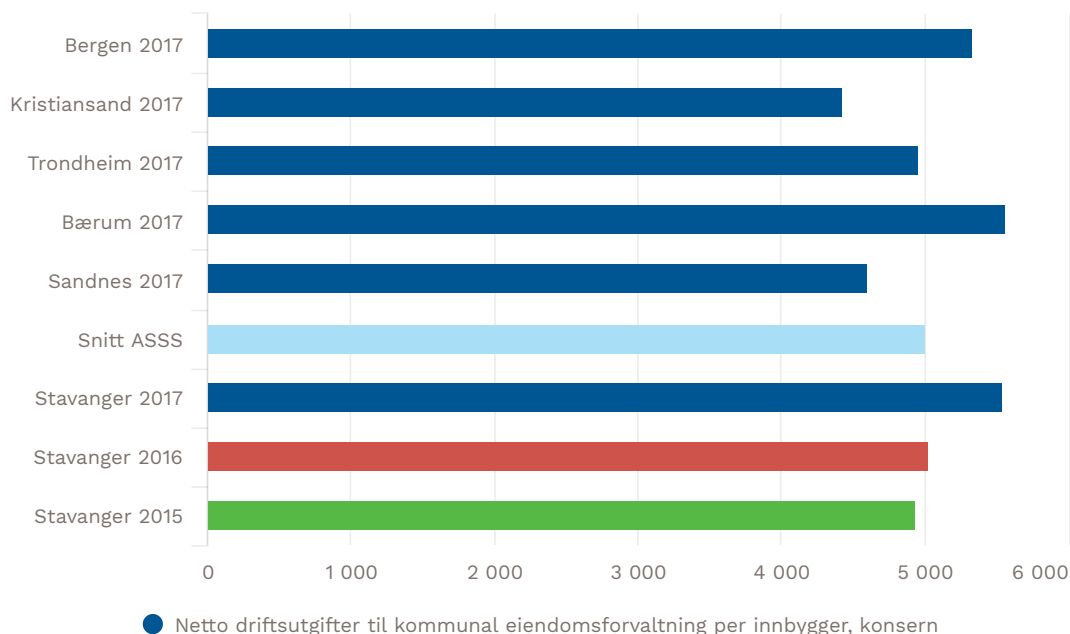
Administrasjon og styring



Figur 3.25 Netto driftsutgifter til administrasjon og styring per innbygger

Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i Stavanger utgjør kr 3 648 per innbygger i 2017. Dette er 0,1 % under gjennomsnittet for ASSS kommunene og 1,2 % høyere sammenlignet med 2016. Tallgrunnlaget er hentet fra kommuneregnskapet og regnskapene til kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider og interkommunale selskaper (IKS).

Eiendomsforvaltning



Figur 3.26 Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger, konsern

Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i Stavanger utgjør kr 5 544 per innbygger i 2017. Dette er 10,7 % høyere enn gjennomsnittet for ASSS kommunene, og en økning i forhold til 2016 på 512 kr per innbyggere. Årsaken skyldes blande annet høyere nettoramme på skole og barnehage som et resultat av nye bygg, Volumøkning. Det kommunale foretaket Bolig KF har også økt sine utgifter i perioden. Data er hentet fra kommuneregnskapet og regnskapene til kommunale foretak (KF). Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning omfatter forvaltningsutgifter knyttet til eiendomsforvaltning og

formålsbyggene (administrasjonslokaler, førskolelokaler og skyss, skolelokaler, institusjonslokaler, kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg samt kommunale kulturbygg).